

Dolgotrajna naloga

Iti v korak z razvitiimi in sposobnimi, ne zamuditi razvoja znanosti in tehnike, stalno izpopolnjevati svoje znanje, iztrgati čim več iz nederij bogastva narave, to nikakor ne more biti enkratna, prehodna naloga, ki jo enkrat izpolnimo. Potem pa so predamo samozadovoljstvu. Reforma mora potemtakem postati sodoben, nov stil življenja, stil boja človeka in družbe za to, da postanemo materialno in duhovno močnejši, bogatejši, svobodnejši.

KOMUNIST — 25. VII. 1969

Gibanje gospodarstva

Nepokrite izgube gospodarskih organizacij vse hitreje in občutneje rastejo iz leta v leto in so vse pomembnejši člen v verigi dolgovanj in terjatev gospodarstva. To kaže, da ni zagotovljena nujna finančna disciplina, da dosedanja sistemska rešitev za kritje izgub ne ustreza, da nismo uvedli nujnega pravno-ekonomskega avtomatizma za selekcijo podjetij, da je dolžnik v našem sistemu v ugodnejšem položaju kot upnik.

Obenem moramo onemogočiti pritisk čezmerno naraslih dohodkov proračuna in skladov družbenopolitičnih skupnosti na domače tržišče in uvoz. Pričakujemo, da bodo imobilizirali proračunskih presežkov federacije spremljali podobni sklepi ostalih družbenopolitičnih skupnosti in drugih dejavnikov, to pa bo ugodno vplivalo na splošne gospodarske tokove.

Iz izjav predsednika I. S. Mitje Ribičiča

Edinstvena kriza

V gospodarski javnosti vlada vtis, da je blagovni promet s kmetijskimi pridelki pri nas v krizi. »Križa« sicer ni čisto natančno opredeljen in določen pojem. O njej običajno govorimo takrat, kadar stalno primanjkuje nekaterih artiklov, ali pa če prodajajo posamezne artikle v daljšem obdobju po nenormalno visokih cenah. Za kmetijstvo tudi ni nič novega, če kdaj pa kdaj v tej ali oni državi preživlja krizo. Menijo pa, da take krize, kot jo beležimo pri nas, ne poznajo v nobeni od sosednih držav.

GOSPODARSKI VESTNIK — 29. VII. 1969

Tudi letos stara pesem

Problem pomanjkanja sredstev za odkup tržnih viškov pšenice letošnje žetve prihaja v Vojvodini vse bolj do izraza. To pa močno ovira to važno opravilo in spravlja kmetijske organizacije v neugoden materialen položaj.

POLITIKA — 29. VII. 1969

Trgovci imajo besedo...

Jugoslovanski izvoz v mesecu juniju je npr. dosegel vrednost 1.487 milijonov din in je bil za 119 milijonov ali za 9% večji kot maja. V vsem šestmesečnem obdobju pa je dosegel vrednost jugoslovanskega izvoza 8.015 milijonov din, ki pa je bila še vedno za skoraj 5 milijonov din manjša od realiziranega uvoza v tem času, ki je dosegel blizu 13.000 milijonov din. Lani je znašala pasiva zunanjetrgovinske bilance blizu 3,4 milijarde din in torej kaže, da se bo letos ta pasiva spet bistveno povečala, čeprav pričakujejo v drugem polletju nekoliko ugodnejša gibanja.

GOSPODARSKI VESTNIK — 25. VII. 1969

Po vrata in okna na Okrešelj

Več kot milijon (novih) dinarjev so porabili gospodarske organizacije iz Drvara in Bosanskega Petrovca ter republiški odbor ZZB BiH za zgraditev okrevališča na Oštrelju. Ta denar so investitorji vložili že 1962. leta. Ko je bilo okrevališče pod streho, je zmanjkalo denarja.

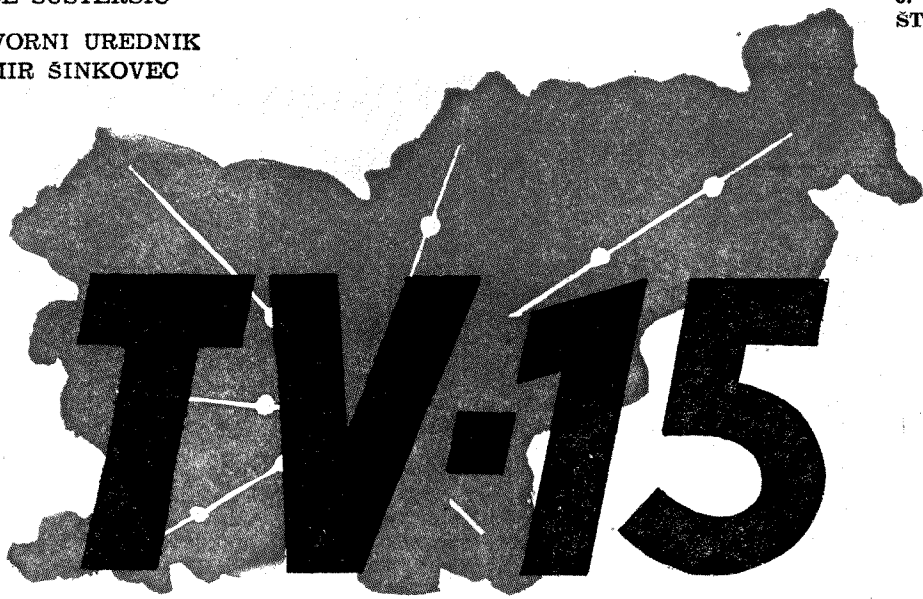
Med tem časom so tisti, ki so potrebovali vrata ali okna, leta odlašali iz okrevališča. Tako se uničuje denar.

POLITIKA EKSPRES — 25. VII. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ORTOMIR SINKOVEC

LETO VII
6. VIII. 1969
STEV.: 31

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Kako urediti zakonodajo o borcih

PRI ZVEZNEM ODBORU ZZB NOV JUGOSLAVIJE SO PRED KRATKIM USTANOVLILI KOMISIJO ZA PREGLED PREDPISOV O BORČEVSKI PROBLEMATIKI. V TEJ KOMISIJI STA TUDI ČLANA IZ SLOVENIJE JANEZ JAPELJ IN ZORAN POLIČ.

Spričo tega, ker je vsa borčevska zakonodaja zajeta v 78 zveznih in republiških predpisih in ker bo treba v tej zvezi pripraviti tudi predlog za letošnji kongres ZZB NOV Jugoslavije, je ta komisija na svoji prvi seji razpravljala o tem, ali ne bi kazalo pripraviti za kongres poseben predlog. Kongres naj bi namreč v smislu tega predloga odločal, ali bi bilo potrebno vso borčevsko zakonodajo združiti v enem samem zakonu, ali pa jo pustiti v sedanjih oblikah in vnesti vanjo le določene spremembe in dopolnitve.

Povsem razumljivo je, da je ta komisija o zadevi samo razpravljala, ni pa mogla sprejeti nikakega stališča, ker pač njeni člani niso bili pooblaščen, da bi sprejemali taka stališča. Prav to pa je bil povod, da je predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije sklicalo poseben sestanek, na katerem so bili prisotni predstavniki republiškega zavoda za socialno zavarovanje, sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, skupščinskih komisij za zakonodajo in za vprašanja borcev,

komisije VVI in komisije za socialna vprašanja pri republiškem odboru ZZB in član zvezne komisije Janez Japelj.

Sestanek je vodil predsednik Janko Rudolf, ki je v začetku povedal, da je namen tega sestanka pogovoriti se o tem, kakšno stališče naj bi zavzela člana komisije za pregled predpisov o borčevski problematiki.

V razpravi je od vsega začetka prišlo do izraza načelo, da v nobenem primeru ne gre za borčevsko zakonodajo, po kateri naj bi borci bili povsem izločeni iz splošne zakonodaje. Gre namreč le za posamezna določila v zakonih in drugih predpisih, ki urejajo posebne zadeve borcev. Med take sodi tudi zakonodaja o vojaških vojnih invalidih.

Udeleženci sestanka so se zadržali ob vprašanju, kako je mogoče to stvar urediti s stališča naše ustave. Ugotovili so, da se zakoni, ki vsebujejo tudi predpise o borcih, v glavnem zvezni temeljni zakoni, zato ni izključeno, da se posamezne zadeve prenesejo tudi na republike. Toda pri

vsakem takem procesu se pojavlja vprašanje finančnih sredstev. Ker pa je bil namen tega sestanka, da naj bi se na njem razjasnila določena stališča o tem ali bi bilo bolje združiti vse predpise o borcih, ali pa jih z določenimi dopolnitvami ali spremembami pustiti v sedanjih oblikah, se je o tem vprašanju razvila zelo živahna in zanimiva razprava. Problem so pojasnjevali s tega in onega vidika, ugotavljali pa tudi, da imajo povsod po svetu zakone, ki vsebujejo določene olajšave za to ali ono skupino državljanov.

Čeprav ni šlo na tem sestanku za to, da bi sprejeli kako dokončno stališče, vendar je treba ugotoviti, da so bili prisotni za to, da bi ostala borčevska zakonodaja v taki obliki, kakršna je sedaj; menili pa so, da bi bilo potrebno določene pristojnosti decentralizirati.

Na sestanku niso sprejeli nobenih sklepov, pač pa so opozorili na precejšnje težave, ki bi nastajale, če bi hoteli celoten sistem naše zakonodaje spreminjati. Zato pa prav gotovo ne bi bilo odveč, če bi o tem spregovorili tudi na občinskih odborih ZZB, ali pa bi povedali svoja mnenja tudi posamezni člani združenj borcev in vojaških vojnih invalidov.

Stanovanjske zadeve borcev v Ljubljani

Republiška skupščina SRS je v soglasju z republiškim odborom ZZB Slovenije sprejela lani pravilnik o merilih za pridobitev pravice do stanovanja, posojila za gradnjo nove hiše ali pa za adaptacijo starega stanovanja, oziroma za nakup novega. S tem pravilnikom je točno določeno, kdo lahko dobi stanovanje ali posojilo za gradnjo oziroma za adaptacijo.

Komisija za stanovanjska vprašanja borcev NOV pri mestnem svetu v Ljubljani je na podlagi tega pravilnika naročila vsem občinam na območju mesta, naj čimprej zberejo vse potrebe prisilcev na območju svojih občin in jih pošljejo mestnemu svetu, da bo izdelal plan potreb za vse prisilce.

Na podlagi tega navodila se je število vloženih prošelj za stanovanja in posojila povečalo tako, da je zbranih sredstev kritih le 25 odstotkov potreb, ni pa znano od kje dobiti druga sredstva. Stanovanjska komisija pri mestnem svetu je pred hudim problemom, kako zadostiti vsem potrebam, ko ni na voljo dovolj sredstev. Da bi prišli v poštev res najbolj potrebni, je ustanovila posebno komisijo za pregled stanovanj. Le ta naj bi izdelala prednostni vrstni red, na podlagi katerega bi poskušali urediti najnujnejše primere. 24 let po osvoboditvi živijo posamezne družine ali posamezni udeleženci NOB še ve-

dno v skrajno slabih stanovanjih brez vseh potrebnih pritisklin.

Komisija za izdelavo prednostnega vrstnega reda je po ogledu stanovanj in sodelovanjem z občinskimi odbori ZZB upoštevala pri svojem delu naslednja načela:

Stanovanja ali posojila lahko dobi:

Kdor ima priznano posebno dobo do konca leta 1944, a dosedaj še ni dobil niti od ZB niti od katerekoli organizacije, podjetja ali ustanove stanovanja in ki ima slabo, vlažno in neprimerno stanovanje, ali pa stanovanja sploh nima.

Taki prosilci imajo pravico: ena oseba do garsonjere, dve osebi do enosobnega stanovanja, tri osebe do eno in pol sobnega stanovanja, štiri osebe do dvosobnega stanovanja. Če pa sta v družini dva otroka različnega spola, pa do dvo in pol sobnega stanovanja. Pet ali več oseb do trisobnega stanovanja. Večjih stanovanj komisija ne dodeljuje. Pravico do stanovanja imajo še otroci padlih borcev, če so za delo nesposobni.

Pravico do posojila imajo vsi tisti, ki imajo slaba stanovanja in so se odločili graditi lastno hišo. Določena so točna merila. Vsak prosilec mora imeti 10 odstotkov lastne udeležbe in biti mora stanovanjski varčevalec pri banki.

Komisija mestnega sveta za stanovanjske zadeve udeležencev NOV je tudi sklenila, da tisti, ki ima v redu stanovanje, a se je odločil graditi lastno hišo, se mu to omogoči samo, če prinese od podjetja ali ustanove potrdilo, da po njegovi izselitvi pripada njegovo stanovanje komisiji za stanovanjske zadeve pri mestnem svetu. Brez tega potrdila ne more nihče dobiti posojila. Določena je tudi najvišja vsota, ki jo lahko posamezniki dobijo. Tudi za adaptacije je določena najvišja vsota, toda tisti, ki hoče dobiti posojilo za adaptacijo, mora imeti gradbeno dovoljenje ali pa potrdilo občine, da tako dovoljenje ni potrebno.

Komisija je na terenu naletela na zelo neurejene stanovanjske razmere posameznih udeležencev NOV, posebno pa še vdov ali staršev padlih borcev. Še danes živijo nekateri v kletih, kot so živele takrat, ko je odhajal njihov sin ali mož v borbo. Še danes živi nekaj borcev in bork v stanovanjih, ki so neprimerna za bivanje, vendar do sedaj še ni bilo sredstev za ureditev njihovih stanovanjskih zadev. Nekaj jih je še takih, ki so bili dobri aktivisti, bili zaprti, prebili težke čase v nemških in italijanskih zaporih, ki so jih zaradi sodelovanja v NOB mučili in so se le težko rešili, pa še danes čakajo na ure-

- vsak dan — najnovejše vesti iz vsega sveta
- vsak ponedeljek — obširna športna poročila in družinska stran za žene in matere
- vsak petek — posebna priloga z radijskim in televizijskim sporedom
- vsako soboto — 12 strani »priloge za konec tedna« reportaže — romani v nadaljevanjih — mali oglasi

VSAK DAN
V VSAK DOM

DELO

Ob tržiškem spomeniku

V nedeljo, 3. avgusta, so v Trzinu odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Slovesnost je potekla natanko po sporedu, s katerim je naš list seznanil bralce v zadnji številki, zato tega ne bomo ponavljali. Pomniti moramo, da je bila slavnost odlično organizirana in svečana, k čemur je pripomogla tudi pisano uniformirana godba na pihala iz pobratnega francoskega mesteca St. Marie-aux-Mines, ki je nastopila poleg tržiške in vojaške godbe. Sploh je bilo praznovanje od začetka do konca na visoki kulturni ravni in prav po tržiško prisrčno.

Nekaj besed naj zapišemo tudi o samem spomeniku. Pogled nanj in na njegovo ozadje oziroma okolje, s katerim tvori celoto, je prepričal tudi skeptike, da je bilo vredno žrtvovati toliko denarja za izvedbo načrta ing. arh. Oblaka in akademskega kiparja Batiča. Spomenik se že na prvi pogled močno razlikuje od obeležij dvomljive umetniške vrednosti, ki jih je, žal, po Sloveniji kar precej. Gre za umetnino, s katero se Tržič lahko postavi tako pred domačo javnostjo kakor pred tujimi turisti. Bronasta skulptura je kompozicija, ki odlično ponazarja revolucionarno dogajanje v tem delu Gorenjske. Z njo se zraščajo ozadje, tj. paviljon, ki ima tudi funkcionalno vlogo, saj bo lahko s pridom rabil za raznovrstne razstave in prireditve. Skratka, spomenik je eden najlepših v Sloveniji.

Trenutno je v paviljonu razstava ob 50. obletnici KPJ. K tej razstavi, ki je sicer v širšem smislu prav dobra, samo majhno pripombo: prav bi bilo, če bi jo bili Tržičani izpopolnili s prikazom revolucionarnih dogodkov v tržiški občini. Tako pa ni videti na panojih ničesar o naprednem gibanju v samem Trzinu in okolici, kar je sicer lepo orisal ob odkritju spomenika prvoborec Andrej Stegnar.

F. S.

Dogodki tedna

V Furlaniji-Juljski krajini se je na nekajdnevem obisku mudila delegacija ZK Slovenije, ki jo je vodil predsednik CK ZKS France Popit. Delegacija je nadaljevala že začete razgovore s predstavniki deželne vodstva KPI za Furlanijo in Juljsko krajino, ki so bili na obisku v Ljubljani prve dni letošnjega julija. Razgovori so se nanašali na aktualna mednarodna vprašanja in program nadaljnjega sodelovanja. Med pomembnimi vprašanji, ki jih bodo obravnavali na prihodnjih srečanjih, je tudi položaj narodnostnih manjšin v obeh državah.

S tridnevnega uradnega obiska v ZR Nemčiji se je vrnil v Beograd državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac, ki je ob tej priložnosti izjavil, da so bili pogovori, ki jih je vodil z Brandtom, plodni, čeprav niti plodovi niso neomejeni, niso pa tudi nepomembni. To je odkritost, neposredni dialog, za katerega je, kot moram povedati, pokazala nemška stran vso pripravljenost, posebno pa gospod Brandt, ki ni želel obiti niti enega občutljivega vprašanja. V Bonnu smo povedali vse, kar mislimo, da mora Jugoslavija v tem trenutku povedati. Ugotovili smo, da je zelo mnogo dejstev in podatkov, ki govorijo v prid našemu sodelovanju, tesnejši povezanosti in velikim pomembnim interesom, ki jih imamo. Nismo pa pozabili tudi tistega, kar nas deli, za kar so potrebni naši napori in v čemer je angažirana v največji meri naša odgovornost.

Predsednik ZIS Mitja Ribičič je v intervjuju beograjskemu Komunistu med drugim povedal, da so v zadnjih tednih bile izmenjane poslanice med CK KP SZ in vlado ZSSR na eni strani ter vlado SFRJ in predsedstvom ZKJ na drugi strani. V njih je bila izražena obojestranska pripravljenost, da se ob vzajemnih naporih zmanjšajo oziroma odpravijo težave, ki so nastale v medsebojnih odnosih in omogoči njihov nadaljni razvoj. Tem namenom naj bi bil posvečen tudi bližnji obisk sovjetskega zunanje ministra A. Gromika v Jugoslaviji.

Komisija za mednarodne stike ZKJ v Beogradu je predlagala predsedstvu ZMJ organizacijo mednarodnega simpozija ob 50. obletnici revolucionarnega mladinskega gibanja Jugoslavije in SKOJ. Komisija meni, da je simpozij boljša oblika od seminarja ali kakšnih drugih oblik srečanja mladine za praznovanje te obletnice. Simpozij naj bi bil med 11. in 18. oktobrom v Opatiji, vsi udeleženci simpozija pa naj bi se udeležili praznovanja, ki bo 10. oktobra v Zagrebu.

Vest, ki je prišla iz Beograda, da je zvezni izvršni svet na seji 17. julija naredil križ čez slovenski cestni križ ter sklenil predlagati pri mednarodni banki za obnovo in razvoj v okviru 4. posojila le izgradnjo odsekov avtomobilskih cest Beograd—Novi Sad, Sarajevo—Zenica ter cest prvega reda Bar—Ulcinj in Peč—Priština—Niš, je naletela po vsej Sloveniji na presenečenje, nezadovoljstvo in ogorčenje, saj je vsakomur znano, da gre za sila pristansko, krivično in gospodarsko škodljivo odločitev. Zategadelj je razumljivo, da so sklep ZIS, ki je izločil iz predloga Mednarodni banki za obnovo in razvoj cestna odseka Hoče—Leveč in Postojna—Razdrto, ostro obsodili vsi politični in družbeni dejavniki v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji, ki jim je mar čim skladnejši in uspešnejši razvoj jugoslovanskega in ne samo slovenskega gospodarstva. Kot vse slovenske občinske skupščine tako tudi izvršni odbor republiške konference SZDL in republiški izvršni svet Slovenije neizpodbitno zahtevata, da ZIS uvrsti v spisek mednarodni banki tudi slovenska cestna odseka, saj je Slovenija od vseh sredstev federacije, namenjenih za gradnjo cest v Jugoslaviji prejela v razdobju 1956—1969 samo 3,4 %, pri tem pa je Slovenija izključno z lastnimi sredstvi zgradila koprsko železnico, luko in vrsto cestnih odsekov, katerih gradnjo je zahteval vedno bolj naraščajoči promet.

Približno na sredini poti med Tetovom in Gostivarom pri kraju Badovina se je zgodila huda prometna nesreča, v kateri je po neuradnih podatkih izgubilo življenje 29 ljudi, 18 potnikov pa je bilo hudo ranjenih. Do nesreče je prišlo, ko je motorni vlak z dvema vagonoma na voznji iz Skopja proti Gostivaru na odprti progi treščil v dve »pobegli« polni cisterni, težki dobrih 40 ton, ki sta mu pridrveli nasproti z veliko hitrostjo.

Znani sovjetski pisatelj Anatolij Kuznjecov je zaprosil britansko vlado za dovoljenje za bivanje v Britaniji. Preden so objavili, da so Kuznjecovu odobrili bivanje v Britaniji, okoli 20 ur niso vedeli za kraj njegovega bivanja, medtem ko je sovjetsko veleposlaništvo v Londonu zahtevalo sestanek s Kuznjecovom. Le tega so pred nedavnim sovjetski konservativni pisatelji ostro napadali, vendar je bil Kuznjecov postavljen v uredništvo Junosti, mesečnika zveze sovjetskih pisateljev, še po izločitvi iz uredništva pesnika Jevtušenka, pisatelja Aksjonova in Višnjakova ter dramatika Rosova.

V Skopju so z vso slovesnostjo proslavili 25-letnico prvega zasedanja ASNOM in 66-letnice Ilindenske vstaje. Slavlja se je udeležil tudi predsednik republike Josip Broz Tito, ki je ob tej priložnosti odlikoval 350 uglednih političnih in javnih delavcev Makedonije za posebne zasluge in dosežene uspehe pri delu, pomembne za okrepitev ljudske oblasti in razvoj socialističnih družbenih odnosov.

Ameriški predsednik Richard Nixon se je po potovanju po azijskih deželah, mimogrede se je ustavil tudi v Bukarešti in Londonu, vrnil domov. Splošno mnenje je, da je Nixon na tem potovanju opravil pomembno poslanstvo pomirjevanja v političnih odnosih med ZDA in azijskimi državami, ki jih je obiskal. Tudi Nixonov obisk Romunije je naletel v svetu na odobravajoče odmeve.

Sovjetski obrambni minister maršal Andrej Grečko je v dnevnih zapovedi ob dnevu sovjetske mornarice obtožil ZDA, da še naprej zaostrejuje mednarodne odnose in povečujejo oboroževalno tekmo. »Nadaljna agresija ZDA v Vietnamu, oborožene provokacije izraelskih ekstremistov proti arabskim narodom, revanšistične skomine zahodnonemških militaristov skrivajo v sebi nevarne posledice. V takšnem položaju si sovjetska vlada nenehno prizadeva okrepiti obrambno moč, tako da povečuje borbena zmogljivost vojske in mornarice.«

Komaj deset dni potem, ko so lahko gledali prvi človekov sprehod po Mesečevi površini, so ameriški gledalci televizije gledali novo »vesoljsko predstavo«, ki jo je oddajala mala vesoljska ladja »Mariner 6«. Ta vesoljski potnik leti s hitrostjo 25.000 kilometrov na uro in je že začel opravljati svojo nalogo z oddajanjem prve serije 33 fotografij, posnetih v času približno 20 ur iz oddaljenosti 1.239.000 do 724.000 kilometrov od Marsa. V trenutku, ko je mariner poslal prve slike z Marsa je bil oddaljen od Zemlje približno 100 milijonov kilometrov.

Po oceni praškega partijskega vodstva se »nadaljujejo poskusi antisocialističnih in desnih oportunističnih sil, da bi netili nemir s širjenjem lažnih vesti, informacij, sovražnih govorov in izjav«. Predsedstvo mestnega komiteja KPC Prage pravi, da gre za »del kampanje, ki jo pripravljajo že dolgo in katere namen je v avgustu, ob obletnici agresije, povzročiti nered in zmotiti proces politične in gospodarske konsolidacije«.

Stanovanjske zadeve borcev v Ljubljani

Nadaljevanje s 1. strani
ditev svojega stanovanjskega vprašanja. Mnogi bi radi zboljšali svoje stanovanje z zamenjavo ali s posojilom, ko pa jim je komisija prikazala slabo stanje njihovih tovarišev, so to razumeli in tudi odstopili od zahteve. Ni pa malo takih, ki so hoteli in še hočejo izsiliti pravico, ki jim po ugotovitvi komisije pa tudi občinskih odborov ZZB in zastopnikov združenj ne gre. Posamezniki pa so hoteli na vsak način, naj komisija spremeni svoj sklep in ker niso uspeli, so pričeli tekati od funkcionarja do funkcionarja in izsiljevati tisto, kar jim ne gre.

Komisija ni smatrala, da so

njene odločitve dokončne, zato je sodelovala z občinskimi odbori ZZB. Vsak primer so obravnavali na širšem aktivu občine in zastopnikov združenj, kjer so še vedno lahko popravili, če je kdorkoli smatral, da je bil sklep komisije nepravilen. Imeli smo primere, da smo izločili invalide, ki so zaprosili za stanovanja. Komisija je namreč imela nalogo, ne zamenjati stanovanj, ki so v dobrem stanju. Na skupnem sestanku z občinskimi odbori ZZB in zastopniki združenj pa so ugotovili, da je nujno zamenjati stanovanja težkim invalidom, ki stanujejo v višjih nadstropjih. Take primere je komisija nato uredila. Komisija za izdelavo prednostne-

ga vrstnega reda in pregleda stanovanj ni torej delala na lastno pest. Zelo pa se čudi proslu, ki ima kar zadovoljivo urejeno stanovanje, moti ga le ropot, ki ga v Ljubljani nikjer ne manjka. Zato zahteva posojilo 170.000 dinarjev, da si kupi drugo stanovanje. Ker ni uspel pri komisiji, zahteva sprejem pri raznih pristojnih tovariših in jih neupravičeno nadleguje.

Se in še bi lahko navajali ljudi, borce, ki si želijo izboljšati svoje stanovanjske zadeve, pritiskajo na komisijo, čeprav jim iz tega naslova ne pripada prav nič.

Prednostni vrstni red tako za stanovanja, kakor tudi za posojila za zgraditev stanovanj, kakor tudi za adaptacije je izdelan. Ko bo realiziran ta, pride na vrsto druga skupina in nato še tretja. Prosilcev je še veliko. Dela bo torej še mnogo, vprašanje je le, če bo tudi sredstev dovolj.

Odprli so „cesto partizanov“

V gorskem svetu med Jamnikom in Dražgošami je bila do nedavnega le steza, po kateri so med narodnoosvobodilnim bojem hodili borci, kurirji, aktivisti itd. Po tej stezi je leta 1942 prišel Cankarjev bataljon v Dražgoše in tam doživel epopejo, po kateri je postal legendaren.

Namesto steze se zdaj vije tod lepa bela cesta, ki so jo slovesno odprli v nedeljo, 3. avgusta popoldne. Slovesnosti ob otvoritvi je prisostvovala precejšnja množica ljudi. Parkirni prostor je bil premajhen za vse avtomobiliste, ki so se namenili na »otvoritveno vožnjo«. Trak pred cestiščem je prerezal junak dražgoške bitke Tonček Dežman. Med gosti smo opazili tudi podpredsednika izvršnega sveta SR Slovenije Vinka Hafnerja.

Slavnost se je nadaljevala pred šolo v Dražgošah. Poleg godbe na pihala so nastopili pevci, recita-

torji in folklorna skupina. Množica se je veselila pozno v noč.

Iz besed govornikov ob otvoritvi ceste in v Dražgošah povzema mo:

Nova cesta pomeni oddolžitev prebivalcem teh gorskih vasi, ki so ogromno žrtvovala za osvoboditev.

Cesta povezuje gornji del Gorenjske s Seško dolino in s Slovenskim Primorjem.

Nekoč steza — zdaj cesta! Nekoč smo si utirali pot po stezi, zdaj pa vstopamo v svet po široki cesti.

Nova cesta med Jamnikom in Dražgošami je po pravici dobila ime »cesta partizanov«. Ta naziv bo še bolj razumljiv takrat, ko bodo postavili ob cesti spominska obeležja slavnih dogodkov, ki so se tod odigrali od leta 1941 do 1945.

F. S.

OBČINSKI KOORDINACIJSKI ODBORI ZA POMOČ ŽRTVAM IMPERIALISTIČNE AGRESIJE

Ravne na Koroškem

Med občinske koordinacijske odbore za pomoč žrtvam imperialistične agresije, ki so zelo delavni in aktivni sodi tudi odbor v Ravnah na Koroškem. Ze v

SAP—LJUBLJANA ODD. ZA TURIZEM, Ljubljana, Tito-va 38

V sodelovanju z republiškim odborom Zveze združenj borcev — komisija za politične zapornike internirance in deportirance smo pripravili tradicionalen obisk taborišč in grobov svojcev:

6. in 7. septembra — dnevno potovanje na otok RAB. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 164,00 Ndin.
6., 7. in 8. septembra — tridnevno potovanje v GONARS in RENICCI. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 339,00 Ndin.

6. in 7. septembra — dnevno potovanje v MAUTHAUSEN. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 249,00 Ndin.
6., 7. in 8. septembra — tridnevno potovanje v MÜNCHEN in DACHAU. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 399 Ndin.

Zahtevajte pisne programe in informacije pri SAP—Ljubljana, Titova c. 38, tel. 314-922 in 315-342.

letu 1967 so tam zbrali znatna sredstva za pomoč vietnamskemu ljudstvu. V letu 1968 so ob dnevu vstaje z množične proslave poslali protestno pismo delegaciji ZDA v Parizu in solidarnostno pismo delegaciji Severnega Vietnama. Sodelovali so v krvodajalski akciji, skrbijo pa tudi za to, da na vseh proslavah in zborovanjih seznanjajo prisotne s herojskim bojem vietnamskega ljudstva.

V svojem programu dela za leto 1969 imajo predvideno redno spremljati dogodke v zvezi z osvobodilnim bojem vietnamskega ljudstva in skrbeti za krvodajalsko akcijo. Ob proslavi 50-letnice SKOJ in proslavi dneva vstaje pa bodo popularizirali osvobodilni boj vietnamskega ljudstva. Zbirali bodo tudi denarna sredstva za pomoč ljudstvu Južnega Vietnama.

Ob obletnici ustanovitve FNO Južnega Vietnama bodo priredili razstavo po šolah. Vse leto pa bodo na primeren način (S filmi in predavanji) seznanjali prebivalce svojega območja z dogodki v Vietnamu.

Obvestilo

Odbor Gregorčičeve brigade, občinski odbor ZZB NOV in občinski komite mladine Tolmin organizirajo ob petindvajsetletnici znane bitke na Rdečem robu, komemorativno zborovanje v spomin padlim borcev Gregorčičeve brigade. Zborovanje bo na planini Sleme pod Krnom 17. avgusta, s pričetkom ob 10. uri! Združeno bo s pohodom mladine po poteh partizanskih brigad in družabnim partizanskim srečanjem. Govoril bo prvi komandant Gregorčičeve brigade Albert Jakopič-Kajtimir, v kulturnem programu pa bodo sodelovali recitatorji in moški pevski zbor iz Tolmina. Za prehrano je poskrbljeno.

Organizatorji zborovanja vabijo prebivalstvo, preživele borce in aktiviste ter mladino, da se zborovanja udeležijo v čim večjem številu!

Odbor Gregorčičeve brigade

Obvestilo

V nedeljo, 10. avgusta bomo imeli bivši interniranci, politični zaporniki in vojni ujetniki tovariško srečanje v MIRNI NA DOLE-NJSKEM. Sestali se bomo pred domom TVD »Partizan« ob 14. uri. Sestanek bo ob vsakem vremenu. Prometne zveze z vlakom in avtobusi so ugodne v vse smeri. Na to srečanje vabimo tovarišice in tovariše iz raznih fašističnih in nacističnih taborišč in zaporov, da bomo skupaj obujali spomine na tiste hude in nepozabne čase.

Popravek

V prispevku ZLATA POROKA KATARINE IN JOZETA SMREKARJA, objavljenem v 30. številki »TV 15«, je prišlo do neželube pomote. Stavek v deseti in enajsti vrstici se pravilno glasi: »Tudi sama sta bila aktivno vključena v revolucionarno delo že od leta 1941.«

x x x

»Po ogledu o pomenu le-te spregovoril tovariš Franc Fircelj, nekdo bolničar, ekonom in desna roka zdravnikov bolnišnice Zgornji Hrastnik v Kočevskem Rogu, pa se pravilno glasi stavek v prispevku LEP IN POUCEN IZLET, ki smo ga objavili v 27. številki našega časnika.

Prizadetim se opravičujemo!

UREDNIŠTVO

Besede naših dopisnikov

Obiskali smo Pomurje

Združenje VVI v Sentjurju pri Celju je, kot vsako leto, priredilo tudi letos enodnevni izlet. Z avtobusom smo se odpeljali iz Sentjurja do Ptuja. Na ptujskem gradu smo si ogledali muzej NOB, v katerem je zbranih zelo veliko razstavnih predmetov iz odpora proti okupatorju na Dravskem polju. Zatem smo si ogledali tudi razstavljene predmete iz časov, ko so v Ptuj gospodarili Herbertsteini.

Iz Ptuja nas je vodila pot na grad Borl v Haložah. Med vojno so nacistični okupatorji na tem gradu zbirali med našimi ljudmi žrtve za zloglasna koncentracijska taborišča. Še vedno je tam ohranjen del stavbe, ki opozarja obiskovalce na početje okupatorja. V

Partizansko srečanje v Podnartu

Odborniki Združenja borcev Podnart so na zadnji seji sklenili, da bodo v soboto — 16. avgusta 1969 ob 16. uri — povabili v kulturni dom v Podnartu vse borce, ki so pred vojno živeli v Podnartu in borce, ki živijo na območju KS Podnart. Na seji so ugotovili, da je živih še več kot devetdeset borcev iz Podnarta in okolice. Za partizansko srečanje pripravlja odbor tudi pester kulturni program, za zabavo pa bodo poskrbeli godci iz Ljubna.

CIRIL ROZMAN

Invalidski teden v občini Koper je sklenila dobro organizirana tombola. Glavni dobitnik »Zastava 1300« je dobila Jožica Gregorčič iz Semečele pri Kopru, »Zastava 750« pa je odšla v Izolo. Izkupiček tombole je bil namenjen — kot doslej — za pomoč socialno šibkim članom Zveze vojaških vojnih invalidov.

ALBERT KLUN

Zgledni organizaciji

Verjetno je malo krajevnih skupnosti, ki bi se lahko pohvalile s tako prizadevnima organizacijama ZB in ZVVI, kakršni sta na Dolgem polju v Celju. Čeprav šteje med najbolj razširjena območja našega mesta in ima vključenih več kot sedemsto članov, se prizadevnost in delavnost njenih članov odraža na vseh področjih dela te množestevilne organizacije!

Za dan žensk sta z organizacijo SZDL in s pomočjo nekaterih delovnih kolektivov, pripravili za matere in žene padlih borcev ter nezaposlene ženske, res pristrčno slovesnost. Vsem članom — bivšim borcem — so poslali programe dela odbora, ki vsebuje tudi napotke, pravice in ugodnosti, ki jim pripadajo. Pohvale vredna je organizacija letošnjega junijskega izleta. Udeleženci le-tega so si ogledali termoelektrarno v Trbovljah, medijske toplice v Izlakah, naravni park in rastlinjak v Volčjem potoku, prelepo Veliko planino z žičnico, sedežnico in planšarskimi kočami ter zgodovinske znamenitosti Gornjega grada. K doslej zapisanemu ne smemo pozabiti pristihi še vseh tistih drobnih pozornosti, ki so jih nudili predvsem svojim starejšim in bolnim članom.

Ta skromni zapis o delovanju Združenja borcev in Zveze vojaških vojnih invalidov na Dolgem polju v Celju naj sklenem z željo, da bi bilo delovanje imenovanih organizacij še vnaprej tako uspešno.

DANICA FRECE

Člani ZVVI »Krim« v Kumrovcu

Združenje vojaških vojnih invalidov »Krim« iz Ljubljane je pred kratkim priredilo za svoje člane izlet v Kumrovec. Izlet je bil zelo dobro organiziran in so se ga udeležili skoraj vsi pokretni člani naše organizacije. V Kumrovcu smo si ogledali rojstno hišo maršala Tita in Muzej NOV; žal pa nam je bil čas preskopo odmerjen, da bi si lahko natančneje ogledali še druge zanimivosti tega kraja. Tudi v Brežicah smo si ogledali Muzej narodnoosvobodilnega boja in se med potjo proti domu ustavili še v Čateških Toplicah in na Otočcu.

Udeleženci smo bili z izletom zelo zadovoljni in smo že sklenili, da bomo tudi prihodnje leto ubrali isto pot.

ALBIN KOREN

Prijetno srečanje v Nazarjih

V Nazarjih smo proslavili dan vstaje skupaj s člani ZB Kokrica pri Kranju. Po krajšem pozdravnem govoru smo goste seznanili z dogodki iz narodnoosvobodilnega gibanja, ki so se odvijali v naših krajih. Spomin na žrtve smo počastili z enominutnim molkom, člani ZB Kokrica pa so pred spomenik položili vence. Po kosilu smo se razdelili po skupinah in si ogledali lepote in znamenitosti našega kraja. Gostje so bili posebno navdušeni nad razsežnostjo lesnih predelovalnih obratov GLIN Nazarje, z zanimanjem so si ogledali tudi grad »Vrbovec«; članice pa so bile posebno prijetno presenečene nad res lepo urejenimi vrtovi, ki obdajajo posamezna stanovanja. Praznovanje je bilo sklenjeno na tovariškem srečanju ob sotočju reke Drete in Savinje, kjer smo ob čevapčičih in dobri vinski kapljici izmenjali misli o preteklosti, sedanjosti in prihodnosti.

Partizansko srečanje v Nazarjih nam bo ostalo še dolgo v spominu!

ZB Nazarje

**AVTOELEKTRO
TOLMIN**

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

prijetnem gostišču na tem gradu pa smo se nekoliko okrepčali.

Od tu smo se odpeljali čez Slovenske gorice prek Ormoža in Ljutomer do Murske Sobotice. Na tej poti smo z zanimanjem občudovali lepe kraje Pomurja. V Murski Soboti pa smo si ogledali spomenik rdečearmejecem, ki so v II. svetovni vojni tod padli, ko so se skupaj z enotami NOV borili ob zaključnih operacijah pri osvobajanju naše domovine. Obisk Pomurja smo zaključili z obiskom razgledne točke na Kapeli. Tu smo uživali ob lepem pogledu na Pomurje pa tudi proti Avstriji in Madžarski. Bil je to res lep popoldan v tem vzhodnem delu naše republike.

Ob vrnitvi prek Radgone, Lenarta in Maribora smo se ustavili še na Frankolovem. Ob spomeniku stotim talcem nam je tovariš Ludvik Zupanc pripovedoval, kako je bilo v celjskih zaporih takrat, ko so Nemci odbirali žrtve za frankolovski zločin.

Od tu do doma je bila pot kratka. Poslovili in razšli smo se vsi dobro razpoloženi in trdno odločeni, da bomo take izlete prirejali tudi v prihodnje.

IVAN VEBER

Društvo upokojencev iz Tolmina je praznovalo

Društvo upokojencev iz Tolmina je za devetnajstletnico svojega delovanja razvil nov prapor. Nabavo le-tega — stal je več kot 300.000 starih dinarjev — so omogočila podjetja: Alpkomerc, Soško gozdno gospodarstvo, Metalflex in obrat mlekarne Planika.

Na nedavnem slavnostnem občnem zboru smo iz poročila predsednika Bogomila Kavčiča povzeli,

da ima društvo 410 članov, da so v preteklem letu pridobili 115 novih članov in da je med sedanjimi člani živih še pet članic, ki so bile na ustanovnem občnem zboru pred devetnajstimi leti. Večina članov društva so bivši borci in aktivisti. Zelo delavna je komisija za stanovanja upokojencev in invalidov, ki deluje že od 1. oktobra 1966. Letos je društvu tudi končno uspelo, da je dobilo odgovarjajočo lokacijo za gradnjo Doma upokojencev. Predvidevajo, da bosta v novem domu poleg pisarne društva še prostora za shajališče in razvedrilo članov ter trinajst stanovanj za upokojence. Nastale pa so nekatere težave v zvezi z že določeno višino novega doma, vendar odbor upa, da bodo odgovorni upoštevali potrebe in zasluge upokojenih borcev in aktivistov in dali pristanek za začetek gradnje!

ANDREJ PAGON-OGAREV

Invalidski teden v Kopru

Od šestega do trinajstega julija je bil v občini Koper že tradicionalni invalidski teden. Značilnost le-tega je bila letos poglobljena športna aktivnost. Tako so koprski vojaški vojni invalidi organizirali razna tekmovanja v šahu, balinanju, streljanju in kegljanju. Tekmovanja so se odvijala v občinskem in medobčinskem merilu z ekipami, ki so jih sestavljali člani ZVVI.

Težji vojni invalidi so bili letos deležni posebne pozornosti, saj so jih obiskali na njihovih domovih ter jih ob tej priložnosti obdarili. Posebna delegacija ZVVI pa je obiskala vse invalide in borce — 420 — ki se zdravijo v bolnišnicah obalnega področja in jih prav tako obdarila.

Partizanski piknik v Rimskih toplicah

Na predvečer praznika vstaje slovenskega naroda, so tukajšnji borci organizirali in uspešno izvedli partizanski piknik, ki je bil hkrati tudi pogostitev vseh marljivih borcev, ki so pomagali pri pripravi in razvijanju prapora. Pod okriljem stoletnih dreves in ob tabornem ognju so si udeleženci zakuske na prostem imeli marsikaj povedati. Prireditve so se udeležili tudi borci prapora, edini preživeli udeleženci pokrajinske konference OF za Spodnje Štajersko, tovariši Lešnik, Jurač in Diacij.

ANDREJ MARINSEK

Ob tabornem ognju

Naša čast ali naša sramota?

Nekoč, bilo je med narodnoosvobodilnim bojem, je bojna zastava ljudstva, ki je umiralo za svobodo, veljala vse in tudi življenje. Sešita iz kmečkega platna ali stkana iz svile — trobojnica z zvezdo — posvečena v grmenju jurišev, v kleščah sovražnih zased ali na izčrpljujočih pohodih, je bila najdragocenejši znak in simbol stoletij zaslužnega ljudstva. Bila je to zastava, ki ji ni bilo dano vihrati vse do tistega dne enainštiridesetega, ko smo prenehali biti hlapci... S silo je klenih mišic, pogumnih src in neusahljive vere v svobodno pomlad, smo ji izkazovali čast in bila nam je najsvetejše znamenje, po katerem smo se poznali med seboj in med drugimi. Bili smo ponosni nanjo in vselej pripravljeni vihteti z njo v nežne sape rojevajoče se svobode in še višje in še čvršče v orkane, ki so nam pretili z uničenjem. Zastavonoša je bil najboljši, najhrabrejši in najzvestejši borec; če je padel, ga je zamenjal

drugi najboljši, pa tretji, četrti, četa in bataljon — vsi do zadnjega! Zastava je bila vedno prva v napadu, zadnja pri umiku in sovražnik jo je želel bolj, kot vse kar smo imeli in mi smo jo varovali bolj, kot svoje glave. Bila je nerazdružljiv del nas, ko smo prisegali zvestobo ljudstvu, ko smo slavili zmage, ko smo umirali... bila je naš up, ponos in naša vera in kjerkoli je vihrala, tam je bila naša domovina. Na vseh kontinentih in morjih, kjer plapolala od tistih dni, so ji drugi narodi izrekli spoštovanje in pozdrav njej je bil pozdrav nam. Zatajevanje zastave in odrekanje njenim barvam, je bilo, je in bo sramovanje svoje zibel, odrekanje rodnih grudi in s tem sebe samega.

In danes?

Veselim se rdečih datumov na koledarju, vrstijo se praznični dnevi, naša mesta in vasi pa so iz leta v leto bolj oskubljeni. Vedno manj je veselih obrazov na ulicah, vedno manj je zastav in vedno manj je čustev... Nekoč ponosna in uporna Ljubljana ne bi bila Ljubljana, če ne bi bila prepletena s tisočimi belomodrordečimi, modrobela in rdečimi zastavami. Tja do predmestnih barak in še naprej se je kopala v bar-

vah, ki so ji bile najljubše in vsa slovenska dežela je bila ob praznikih neskončno morje tribarvnih mavric.

Smo postali utrujeni in nemočni, nas je sram svojega imena, preteklosti in pripadnosti? Zakaj samebajo ulice, trgi in stavbe v sivi pustoti? Smo res kaj posebnega, da nam je celo najsvetejše odveč? Ozirimo se malo prek meja v sosedne dežele! V Avstriji praznujejo celo dan državne zastave, v Italiji vihra skoraj na vsakem večjem objektu tudi v neprazničnih dneh...

Ob tem skromnem razmišljanju se mi ponuja še ena misel: kakšne so naše zastave? Marsikje opazimo, da so trobojnice v svoji umazaniji, izpranosti in nesorazmerjih veličin kaj klavrne. Ali je lahko vsaka čunja z odtleni nekdanih barv lahko naš nacionalni ponos? Znani so celo primeri, da so zastave uporabljali celo za poljska strašila in odeje. Zakonodajalec je bržkone prezrl zastavo, kajti ni ga predpisa, ki bi ji zagotovil dolžno spoštovanje... Odloki občinskih skupščin bodo morali to vrzel čimprej zapolniti, četudi le-to ni edini izhod iz stanja, ki je vsem poštenim državljanom v sramoto!

JOŠT ROLC

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

KRONIKA USTANOVITVE PRVIH PARTIZANSKIH ČET

Molniška četa

MOLNIŠKO ČETO PRISTEVAMO K PRVIM PARTIZANSKIM ENOTAM V LJUBLJANSKI POKRAJINI. USTANOVLJENA JE BILA 13. JULIJA 1941. LETA TER SO JO SESTAVLJALI BORCI IZ MOLNIKA, ZALOGA IN TKZV. MAZOVČEVA SKUPINA TER SKUPINA IZ LJUBLJANE. V RAZVOJNI DOBI JE DELOVALA NAJPRED SAMOSTOJNO, NATO PA KOT 3. ČETA 2. STAJERSKEGA BATALJONA.

O ustanovitvi partizanske enote na območju občin Dobrunje in Polja pri Ljubljani so razpravljali komunisti še pred ustanovitvijo Molniške čete. Toda do organizirane vojaške enote na tem območju do 13. julija ni prišlo.

V noči med 13. in 14. julijem pred obletnico padca Bastilje so pripravljali Italijani množične aretacije, kajti pričakovali so večjih komunističnih akcij. O nameh italijanske policije so bile obveščene vse partijske organizacije iz občin Polje in Dobrunje. Člani KPS iz občine Dobrunje so odšli od doma še pred dnevom napovedanih aretacij.¹ V noči med 12. in 13. julijem so prišli na zborna mesta v Podkurenk nad Zadovskim hribom delavec Miha Berčič-Maks iz Sostrega, delavec Franc Gorše iz Dobrunj, delavec Rudolf Muzga iz Sadinje vasi, iz Fužin pri Ljubljani sta prišla Jože Škrl in Franc Vidregar. Največ jih je prišlo iz Zadržora — pleskar Jernej Gašperšič, zidar Stane Keber-Kogo, delavec Franc Kocjančič-Stari, delavec Jože Kocjančič, knjigovez Franc Miklavc, grafik Jože Moškrič-Ciril, delavec Lojze Moškrič-Trocki, pleskar Rudi Šimic, delavec Alojz Trtnik-Zdravko in delavec Feliks Vidregar-Brko.²

Člani KPS iz občine Polja pa so se pred aretacijami umaknili

v Kašelske gozdove in grmičevje ob desnem bregu Save nad Zalogom.

V Kašelskih gozdovih je še pred 13. julijem obstala skupina ilegalcev — Mazovčeva skupina. Bili so bratje Mazovec Franc, Polde in Lado iz Spodnjega Kašlja, brata Sigulin, študent Tone in kovinostugar Marjan iz Zaloga, mizar Albin Grajzer iz Vevč, vajenec Franci Prijatelj iz Slap pri Polju ter cigan Niko Colarič-Cigo iz Kašlja.³

Ob Savi nad Zalogom pa so se zbirali zidar Ludvik Kukovica, mizarški pomočnik Ivan Ferlež-Svejk, železničar Jože Kompare, železničar Ivan Stare, delavec Stalavec Ludvik Semrov, delavec Vili Sluga-Čičo, tesar Anton Grum, železničar Ivan Stare, delavec Stane Zidan-Stane, delavec Tone Mahkovec, sedlar Anton Avsec ter kovaški vajenec iz Beričevega, ki so ga klicali z ilegalnim imenom »Kovač«⁴. To skupino so nekateri imenovali Kukčevo skupino.

Člani KPS, ki so se zbrali v Podkurenku so naslednji dan 13. julija ustanovili četo — Molniško četo ter na predlog najstarejšega člana KPS Jožeta Moškriča-Cirila izvolili za komandirja Feliksa Vidregarja-Brkoto, za politkomisarija pa Franca Kocjančiča-Starega. Četa je ob ustanovitvi štela 15 borcev, vendar so se odločili, da

se vrnete na teren Jože Škrl in Lojze Trtnik, ker ju Italijani niso iskali v času aretacij v dobrunjski občini. Nekaj dni po odhodu teh dveh, je odšel v Ljubljano tudi Jože Moškrič-Ciril.⁵ Centralni komite KP Slovenije in glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet sta Moškriča določila za zvezo med Ljubljano in Molnikom. Jeseni 1941 je zbolel za tuberkulozo, zato je ostal v Ljubljani, kjer se je zdravil. Spomladi 1942 pa so ga ponovno poslali na teren v Podlipoglav kot zaupnika CK KPS. Februarja 1943 je bil zajet od belogardistov v Lipoglavskih hribih. Po strašnem mučenju so ga ustrelili 12. februarja 1943. Za narodnega heroja je bil proglašen 20. decembra leta 1952.⁶

Ko je bila ustanovljena v Ljubljanski pokrajini prva partizanska-Molniška četa, je vodstvo komunistične partije organiziralo v Ljubljani več sestankov, na katerih so govorili o prostovoljcih za v partizane. Sestanki so bili v Šiški, Dravljah, Mostah, in drugod po Ljubljani. Vodili so jih člani glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in člani CK ZKS.⁷ Posebno važen sestanek je bil v Šiški v stanovanju Jožeta Koželja v Hotimirovi ulici. Navzoči so bili: Tone Tomšič, koorganizacijski sekretar CK KPS, Aleš Bebler, kot član glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, Mica Slander, Jože Koželj ter podporočnik bivše jugoslovanske vojske Ljubo Šercer in Borivoj Lah, ki sta se na tem sestanku odločila, da gresta kot vojaška strokovnjaka na Molnik v pomoč mladim partizanom.⁸ Na partijskem sestanku v Dravljah pa se je odločil, da gre v partizane kolar Pavel Zibelnik-Pajo.⁹ V Mostah pa so sklenili na sestanku v čevljarški delavnici v Koroščevi ulici, da gredo na Molnik brezposelni Jože Gaberc-Joco, čevljar Ferdo Lindič-Farček, čevljar Franc Toni in steklobrusač Viki Zakrajšek.¹⁰ Na Sv. Petra cesti v stanovanju Angele Štefančič pa je imel sestanek Aleš Bebler s španskima borcevma Jožetom Nosetom-Spanom iz Kopolja na Dolenjskem in Matejem Bušičem iz Dalmacije. Dogovorili so se, da ju bo Bebler pričakal na Škofljici pri Ljubljani, od tam pa ju bo odpeljal na Molnik Andrej Kumar-Marko z Ježice. Sporočeno jima je bilo, da bosta na Škofljici Ljubo Šercer in Borivoj Lah, od koder bodo skupaj krenili na Molnik. Ko sta prišla 16. julija Nose in Bušič na dogovorjeno mesto v gostilno, tam ni bilo nikogar. Pozneje sta ugotovila, da jima je bilo naročeno, naj počakata v gostilni pri Javorniku, ne pa v tej gostilni, kjer sta bila sedaj, zato sta krenila k Javorniku, kjer je že čakal Andrej Kumar-Marko. Najprej je odpeljal Secerja in Laha, nato pa še Bušiča in Noseta. Ko sta prišla Nose in Bušič na Molnik, je bilo v četnem taborišču že okoli 20 borcev.¹¹

Na sestanek v Kolodvorski ulici v Ljubljani je bilo povabljenih več članov KPS. Od glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet sta prišla Aleš Bebler in Ivan Jakič-Jerin, kot član mobilizacijske komisije, španski borec Stane Semič-Daki, ilegalce Florjan in drugi. Od prisotnih na tem sestanku, sta naslednji dan odšla v partizane le Semič in Jakič. Ko sta pripeljala s kolesom v Iško vas, so ju tam pričakali študent Adolf Mlakar iz Celja, primorska emigranta Peter Čelik-Tolminski in Milko Puntar-Mile ter še eden. Jernej Gašperšič jih je odpeljal v taborišče Molniške čete.¹²

Tisti dan, ko je Gašperšič pripeljal skupino partizanov iz Iške vasi, so prišli na Molnik tudi tovariši iz Most Jože Gaberc-Joco, Ferdo Lindič-Farček, Franc Toni in Viktor Zakrajšek.¹³

V dneh med 25. in 27. julijem so prišli na Molnik Pavel Zibelnik-Pajo, vajenec Jože Žagar-Pepi iz Dravelj ter študent medicine Ivan Matko iz Ljubljane.¹⁴ Slavko Židanek-Slavc, član mobilizacijske komisije pri glavnem poveljstvu slovenskih partizanskih čet, dimnikarski pomočnik Janko Sekirnik-Simon iz Kolodvorske ulice v Ljubljani ter mesarski pomočnik Tomaž Štefančič-Črni iz Vrhnike pri Ljubljani. Iz Most sta prišla dijak Dušan Jagerman in trgovski vajenec Albin Vojska,¹⁵ iz Ježice pa trgovski pomočnik Franc Bratovž in frizer Albert Štrubelj. Italijani so ju iskali, ker sta bila osumljena, da sta streljala na bivšega jugoslovanskega orožnika Vrolja z Ježice 20. julija 1941. leta.¹⁶

Ljubo Šercer, komandant molniške čete

Dne 25. julija je prišla na Molnik tudi zaloška partizanska skupina. Po spopadu Mazovčeve skupine na nemško obmejno stražo v Besniški dolini 16. julija, kjer je padel nemški obmejni vojak¹⁷, sta se združili Mazovčeva in Kukovčeva skupina v zaloško ter se priključili jedru Molniške čete. Toda le za krajši čas.¹⁸

Po prihodu zaloške partizanske skupine je Molniška četa štela 45

borcev. Pušk je bilo dovolj za vse, vsak je dobil po 200 nabojev; četa je imela tudi 5 pušk-mitraljezov. Izvolili so vodstvo: komandir je postal Ljubo Šercer, politkomisar pa Slavko Židanek-Slavc. Zaprisego borcev je vodil Tone Dolinšek, član mobilizacijske komisije pri glavnem poveljstvu slovenskih partizanskih čet. Četo so porazdelili na desetino, ki so jih vodili Mate Bušič, Jože Noset-Span, Franc Toni in Stane Semič-Daki.¹⁹ Pri zaprisegi so se odločili, da bodo pričeli z akcijami proti Italijanom in domačim izdajalcem. Ze 26. julija so napadli italijansko prehranjevalno kolono vojakov pri Brezjah nad Podlipoglavom. Partizanu-desetarju Jožetu Nosetu-Spanu se je predčasno sprožila puška; ranjen je bil en Italijan, ostali pa so se razbežali.²⁰

Da bi okupator izsledil napadalce, so Italijani skupno z Nemci pričeli z očiščevalno akcijo 30. julija vzdolž obmejne pasu nemško-italijanske okupacijske meje. Na italijanski strani so aretirali več ljudi, pridržali so le štiri civiliste.²¹

(nadaljevanje)

¹ Rezka Traven: Gradivo za partizanske čete v 1941. letu rkps.

² Arhiv CK ZKPS, Spomini Mihe Berčiča in Staneta Kebr.

³ Glej op. 1 in Franc Mazovec, ustrni vir.

⁴ Istotam in Kronika NOB Moste 1966, str. 102.

⁵ Arhiv CK ZKPS, Spomini Mihe Berčiča.

⁶ Jasen 1942, Ljubljana 1963, str. 99.

⁷ Glej op. 1.

⁸ Jože Koželj, u. v.

⁹ Pavel Zibelnik, u. v.

¹⁰ Arhiv CK ZKS, Zapisnik sodišča o zasliševanju Jožeta Gaberca.

¹¹ Andrej Kumar in Jože Nose, u. v.

¹² Arhiv IZDG, Spomin Staneta Semiča.

¹³ Glej op. 10.

¹⁴ Matko dr. Ivan in Pavel Zibelnik, u. v.

¹⁵ Glej op. 1.

¹⁶ Franc Bratovž, u. v.

¹⁷ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni Jugoslavije (citiram ZD o NOV), del VI. knjiga 1, dok. št. 8, str. 51.

¹⁸ Ivan Ferlež, u. v.

¹⁹ Glej op. 12.

²⁰ ZD o NOV dok. št. 11, str. 57.

²¹ Istotam dok. št. 114, str. 306—309.

Fotografija z vprašajem

Tovariš Franc Zontar iz Ljubljane nam je k fotografiji, ki smo jo objavili v 26. številki našega časnika, sporočil naslednje podatke: »Slika je bila posneta leta 1944 na Blegašu, na njej je komanda zaščitnega bataljona oblastnega komiteja za Gorenjsko. od tovarišev sem prepoznal le komandanta prve čete Dušana (prvi z leve), komandanta bataljona (drugi z leve) in komandanta druge čete Tineta, ki sedi spredaj.« — Pod drevesom, tisti brez kape, pa je Franc Zontar, politkomisar prve čete. PROSIMO TUDI ZA PODATKE K FOTOGRAFIJI, KI JO OBJAVLJAMO DANES.

Droga - Portorož

V prihodnjih tednih bo čas za nabiranje še nekaterih cvetov, posebno pa še listov in celih rastlin. Če bo kaj več dežja, bodo pričele rasti tudi gobe: lisičke in jurčke. Tako lahko nabiramo: cvetje: arnike, male marjetice, ostrožnika, ognjiča brez in s čašo, kamilice, žoltovine, planinskega pelina ali šinja, bele mrtve koprive, slezenovca, rmana, močvirskega osloda, lipe, bele deteljice, njivske mačhe;

liste: pelina, preobjede, hribske rese, medvedovega česna, sleza, gosje trave, pravega kostanja, leske, lapuha, rdeče jagode, jetrnika, oreha, slezenovca, melise, ozkolistnega trpotca, plučnika, robide, jelenovega jezika, svinjske dušice, regrata, grenke deteljice, pekoče koprive;

rastlino: pelina, gladišnika, hribske rese, arnike, ozkolistnega ožepka, kopitnika s korenino, dišeče perle, tavžentroz, krvavega mlečka, slaka, bodečega pripotja, njivske preslice, jastrebine, zebata, rumene lakote, božje milosti, grenkuljice, šentjanževke, planinskega pelina, bele mrtve koprive, lisičjaka, medene detelje, rmana, grenke in navadne ramšele, ženiklja, močvirskega osloda, urhovk, travniškega in zdravičnega jetičnika, zimzelena, kamilice;

korenine: preobjede, kompave, sretene, velikega in malega divjega janeža, sladkih korenin, ženiklja, regrata;

tubje: divjega oreha in krhlike;

plodove: borovnic;

razno: macesnovo gobo, planinski mah, plučni mah, ržene rožičke, lisičjakov prah.

Rastline, ki imajo v sebi strupene snovi, naj nabirajo le odrasli! Po nabiranju pa si je treba vedno dobro umiti roke! Suhe lisičke in jurčke kupujemo po najvišjih dnevnih cenah!

Pisma uredništvu

POSNEMANJA VREDNO!

V Kamniku, v Cankarjevi ulici št. 5 živi nad 80 let stari upokojeni učitelj Jernej Čebul. Kot upokojenec je le s težavo preživljal sebe in svojo zakonsko družico.

Skupščina občine Kamnik je uvidela potrebo ter mu v znak priznanja za prosvetno delo in nekdanjemu borcu prostovoljcu za severno mejo priznala mesečno priznavačino, katero je omenjeni prejemal vse do časa, ko so se upokojencem zvišali pokojninski prispevki za 15,4 odst.

Takrat pa je tovariš Čebul obvestil Skupščino občine Kamnik, da se mu je pokojnina zvišala in tako ne potrebuje več mesečne priznavačine.

To dejanje starega, izčrpanega in bolehnega prosvetnega delavca je vredno, da se ga vzame za zgled — saj vemo, da tudi nova pokojnina ni ravno velika, pa vendar čuti tovariš Čebul, da bosta z ženo lahko izhajala.

To poročilo pa ne bi bilo popolno, če ne bi hkrati povedali da je tudi Skupščina občine Kamnik storila nekaj, kar tudi nekaj velja! Sprejela je namreč sklep, ki pravi: komisija je uvidela skromnost in poštenost užiivalca, njegovo sodelovanje v borbi za slovenstvo na severni meji v letih 1918-1919, zdravstveno stanje in starost njega in njegove žene ter mu v znak priznanja dodeli enkratno priznavačino v znesku Ndin 850.

Ali ne zasluži resničnega priznanja oba, tovariš Čebul in Skupščina občine, oziroma komisija za varstvo invalidov in borcev NOV?

F. K.

SE K PRAVDI O GENERALU MAISTRU

V zadnjem času moremo na več mestih (prim. TV-15, 23. 7. 1969) zaslediti polemiko o tem, kakšno vlogo je imel general Maister ob znani nesrečni ofenzivi na Koroško aprila 1919. Do sedaj znani viri neposredno o tem ne govorijo, vendar pa se da iz njih razbrati, kdaj je prišlo do zamisli o vojaški zasedbi celotne južne Koroške in kdo je tej zamisli botroval. Takratni socialno-demokratski poverjenik deželne vlade, Albin Prepeluh, v spominih piše, da se je porodila zamisel o vojaški ofenzivi na Koroško v krogih takratne deželne

vlade za Slovenijo, in da je sam nasprotoval taki zamisli.

Vsekakor pa je Prepeluh ob pisanju spominov pozabljal, da se je 31. marca 1919 udeležil sestanka, na katerem je prvič padla zamisel o vojaški zasedbi celotne južne Koroške, s Celovcem in Beljakom vred. Sestanka so se udeležili zastopniki deželne vlade (predsednik dr. Janko Brejc in Albin Prepeluh), predstavnik dravske divizije in štajerskega obmejnega poveljstva, zaupniki s Koroškega in štajerskega ter zastopniki pisarne za zasedeno ozemlje deželne vlade.

Sestanek je bil sklican na pobudo jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu, ki je želela v podporo jugoslovanskim stališčem čimprej izvesti plebiscite v krajih, zasedenih s slovensko vojsko. Udeleženci sestanka so ta predlog takoj osvojili, pri tem pa dodali še predlog po vojaški zasedbi tudi tiste dela južne Koroške, ki so ga imeli zasedenega Nemci. »Ako bi pričeli z vojaško ofenzivo proti severu — pravi utemeljitelj tega sklepa — zlasti ako bi zasedli Celovec, Podklošter in Beljak, bi s tem neprimerno povzdignili moralno našega ljudstva in vojaštva. Z zasedbo pa bi si pridobili tudi veliko število Slovencev, ki komaj čakajo, da se rešijo nemškega jarma, pa tudi precej Nemcev, ki se boje nemškega boljševizma.« Po mnenju udeležencev, bi bilo »računati na ugoden izid plebiscita na Koroškem le tedaj, ako vlada (op. beograjska) takoj odredi vojaško ofenzivo v svrhu okupacije vseh še po nemškem vojaštvu zasedenih slovenskih krajev na Koroškem s Celovcem in Beljakom vred, in da bi bila ta ofenziva silnega pomena za okrepitev in razširjanje državne misli na Koroškem in sploh v celi Sloveniji.« Naročili so dr. Brejcu, naj v tem smislu posreduje v Beogradu, zastopniku dravske divizije pa naložijo naj o tem obvesti komandanta te divizije in šefa generalnega štaba.

Kako je šla stvar dalje, do sedaj dostopna in pregledana dokumentacija ne poroča. Ne vemo tudi, kako je gledal Beograd na to vprašanje. Z gotovostjo moremo reči le, da je general Maister o sklepu seje z dne 31. marca vsekakor obveščen (na sestanku ga je zastopal major Žerjav), kolikor pa

poznamo takratne razmere in potek usodnih dogodkov, nas to vodi k misli, da je bila vsa priprava aprilske ofenzive prepuščena Ljubljani, in da general Maister ni sodeloval pri načrtovanju te akcije.

TONE ZORN

»GIM VEC NAREDIS ...«

Sem pristaš socializma od leta 1918 dalje. Že v letu 1924 sem se udeleževal sestankov SKOJ v Škofji Loki. Takrat smo sicer bili izdani, vendar to ni prekinilo našega dela. Ko nam je bilo delovanje v Škofji Loki onemogočeno, smo se zbirali pri »Šurku« v Poljanah. Tam nam je predaval Jože Krek, ki je že med vojno umrl. Sestanki so bili strogo tajni.

Na občini so me takrat imeli zaznamovanega kot komunista, zato sem moral iskati službo drugje, čeprav je bilo dela dovolj v naši okolici. Zaposlil sem se na Bledu.

V NOV sem bil od začetka pa do konca, točneje do 15. 5. 1945. Začel sem kot kurir, nato sem bil komandir kurirjev, vodil raznih enot in proti koncu poveljnik narodne zaščite. Po vojni sem bil štiri leta pri gozdni milici. V tej službi sem bil upokojen kot vodnik I. reda.

Ob valorizaciji pokojnine sem bil zelo razočaran. Bil sem namreč upokojen kot uslužbenec milice in ne kot uslužbenec vojske. Moje štiriletno trpljenje v NOB se ne upošteva. Posamezniki, ki so bili po vojni v JLA imajo polno pokojnino, jaz jo pa nimam. Starejši vodnik I. razreda prejema danes 1132 Ndin pokojnine, ne glede na delovno dobo, medtem ko prejemanj jaz, ki imam polno delovno dobo le 960 Ndin.

Ko sem odšel v partizane je doma ostala družina brez kruha in najnujnejših življenjskih potrebščin. Žena je bila noseča in je morala skrbeti še za 7 mladoletnih otrok.

V članku, ki je bil objavljen v »TV-15« dne 15. 1. 1969 sem ugotovil, da pokojnine niso pravilno razdeljene. Čutim se zapostavljenega pri določitvi pokojninskih razredov. Dozdeva se mi, da se pri meni uresničuje stari slovenski pregovor, ki pravi: »Čim več narediš, tem manj dobiš.«

Menim, da jih je še več, ki so tako prizadeti kot jaz. Zato naj povedo tudi ti svoja mnenja. Vsem soborcem pa želim veliko uspeha v življenju.

RAFAEL BUH

Pripoveduje: O. Križanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

Kmetje zelo težko dobijo kosilnice in druge kmetijske stroje, carine so visoke, rezervnih delov pa skoraj ni. Zato gre pri nas na kmetih bolj vse na roko, tako kot pred sto leti. Zato se tudi spominim, kadar pomislim na naše kmetijstvo, na tisto partizansko:

»Kosec koso brusi ...«

Velikokrat občani hodijo na občino in druge urade kaj prositi ali zahtevati. Marsikdaj pa tovariša ali tovarišice, ki je pristojen za rešitev njihove zadeve, ne najdejo. Ob takih priložnostih bi lahko zapeli:

»Vsi so prihajali, njega ni bilo ...«

Različni birokrati vseh barv in stopenj zelo hitro najdejo izgovor, da posameznikom kratijo njihove zakonite pravice. Ko se po uradnih urah najdejo kje na ulici, najbrž radi zapojejo:

»Mi pa nismo se uklonili njih podivjani sili ...«

Marsikje so zadeve borcev urejali v veliki naglici. Kar tako, da so se jih znebili in poslali v pokoj. Pri tem so se najbrž ravnali po partizanski pesmi:

»Na furji ...«

Partizani in sploh upokojenci pa se ne damo kar tako, ko gre za naše zdravje. Spomnili smo se na hermeliko in tavžentrože, na vse drugo, kar so pili naši dedje, če jih je kaj bolelo. Ko tudi jaz trgam razno zelenjavo za čaje in obkladke, se spominjam tiste partizanske:

»Zimzelen za klobuk ...«

Ukinili so popuste za potovanja na dopust, zato se včasih kdo znajde in odpotuje na morje ali v hribe z »avtostopom«. Toda jo! Mi, ki smo v letih in moškega spola, smo zadnji na vrsti. Ko šofer ustavi avto, takoj vzame vanj dekle, ti pa ostaneš na cesti. Najbrž šoferji venomer pojo tisto partizansko:

»Povej, kam greš črnolaska ...«

Iz naše ulice je odšlo k partizanom 7 fantov in eno dekle. Trije so padli. Toda zdaj nas je 52 borcev, čeprav so nekateri izmed partizanov, ki so srečno preživeli vojno, že umrli. Zato se rad spominjam tiste partizanske:

»Hej, brigade, hitite ...«

Včasih, kadar kaj potrebujemo, se spomnimo nekdanjih partizanskih tovarišev in jih prosimo za uslugo kar z naslovom popularne radijske oddaje:

»Se pomnite, tovariši?«

Marsikateri Ljubljancem spomladi okoli mesta po travnikih nabira regrat, jeseni po gozdovih gobe ali kostanj itd. Ko vidim, kako včasih mojih someščanov kar mrgoli, se spomnim naslova znane športne prireditve:

»Po poteh partizanske Ljubljane ...«

Kadar se spomnim reforme, se spomnim tudi znane Borove pesniške zbirke:

»Previharimo viharje.«

Igor, zadnje sva se le pretolkla do konca najine pisarije. Upam, da se naju bralci niso prehuho naveličali in da bodo pri branju junaka zdržali do zadnje vrstice. Si se kaj pogovarjal z bralci, kaj si slisal od njih, kakšni so tvoji načrti za pisanje?

Govoril sem z mnogimi tovariši. Marsikdo mi je čestital in rad priznal, da se je od srca smejal, ko je bral, kako sem streljal kozle.

Le nekateri so mi očitali, da rušim ugled partizanov, ker opisujem njihovo življenje in boj premalo resno. Res je, velika večina partizanov je preživela hude čase, šli so iz boja v boj. Toda jaz sem pisal svoje spomine in nisem kriv, če sem imel več sreče kot oni.

Za mnoge pa bi rad iskreno rekel: roko na srce, tovariši! Kaj ste delali med boji, ali ste sedeli na štorih in javkali, kako vam je hudo, ali pa ste zbijali šale? Saj je naša vojska živela marsikdaj samo od dobre volje in črnogledi posamezniki so bili prezirane bele vrane.

Ko sem že omenil »črnogledje«, bi rad pojasnil, zakaj sem si izbral tak naslov za svoje spomine.

Trije smo v družini, dobivam pa pokojnino in priznavačino, vsega skupaj 980 dinarjev. Ob neprestanih podražitvah sem lahko črnogled.

Edina napaka v naši partizanski vzgoji je bila, ker so zahtevali od nas poštenost. Taka strokovna izobrazba je namreč dandanašnji marsikdaj brez vrednosti. Najbolj pa pogrešam tovarištvo, kakršno je bilo takrat.

Vabijo me na šole, da prirejam humoristične nastope. Prosil bi jih, naj mi sporočijo svoje želje dovolj zgodaj, da se pripravim in da ne obljubim obiska komu drugemu.

Eden izmed tovarišev je v pismu predlagal, da bi ustanovili partizansko humoristično gledališče. Zelo bi bil vesel, če bi se spravili vkup in kaj naredili. Toda to zahteva veliko časa in dobre volje in se bojim, da iz tega ne bo nič.

Rad bi tudi izdal knjigo, v kateri bi objavil spomine v nekoliko razširjeni obliki. Zbiram tudi partizanske anekdote in karikature, prav tako tudi tiste iz ilegalnega dela ali internacije. Marsikaj sem že zbral. Prosim vse, ki še kaj hranijo, naj mi pošljejo na naslov: Viška 49 a, Ljubljana. Priložijo naj tudi znamko za odgovor. Nekateri anekdote pa bi objavil tudi v »TV 15«.

Igor, še zadnje vprašanje. Slisal sem, da si »narobe obrnjen«, da spiš »blazino pod nogami« namesto pod zglavjem. Ali je to re in zakaj?

Tisti, ki ti je to povedal, se ni zlagal. Res je, spim tako. Da bom tal, spal, ni kriv kak zdravnik, pač pa sem tako sklenil še med vojno. Noge so me namreč večkrat rešile kot pa glava. Po vojni so me zanesljivo urada v uradi, ko sem iskal služnosile od tovarne do tovarne, od bo. Da ne govorim, kako je bilo, ko sem iskal stanovanje in so mi noge spet najbolj pomagale...

KONEC

Pravna posvetovalnica

ZASEDANJE DELOVNIH MEST IN RAZPIS

J. J. iz Č. piše o diskriminatorški politiki pri zaposlovanju. V mislih ima delovna mesta, za katera se zahteva določena strokovna izobrazba in ki bi jih zato morali zasedati strokovno usposobljeni ljudje, ki ne izpolnjujejo pogojev zanje. Delovna mesta bi morala biti tudi pravilno razpisovana. Tako se kršijo pravice občanov do zaposlitve in ti ne dobe ustreznih delovnih mest, ki jih še naprej zasedajo nestrokovno usposobljeni ljudje. Zato naš dopisnik sprašuje, ali obstaja kaka kontrola izvajanja zakonskih določil glede zaposlovanja ali pa je vse prepuščeno samo samoupravnim organom, razen če se slučajno kdo pritoži. Rad bi vedel, katera delovna mesta se morajo razpisati? Kaj lahko napravi tisti, ki meni, da ima boljše pogoje kot sprejeti delavec? Ali se lahko na določena delovna mesta sprejmejo pripravniki namesto redno usposobljenih oseb? Ali je možna tožba ali pritožba na sodišče?

Vprašanja, ki jih omenja naš dopisnik J. J., ureja temeljni zakon o delovnih razmerjih, vendar je treba ugotoviti, da imajo delovne organizacije in njihovi samoupravni organi pri izbiri kandidatov proste roke, razen kolikor niso o omejenim zakonom izredno predpisane omejitve. In pa se

veda kolikor se nezadovoljna oseba, ki je prizadeta, ne pritoži oz. ne sproži sodnega postopka. Vendar so ti primeri redki, tako da se pri sprejemanju na delo dogajajo tudi nepravilnosti. Seveda pa je treba pri vsem tem poznati določila temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Samo zaradi kršitve teh predpisov je namreč možno sprožiti postopek pred sodiščem in začeti delovni spor.

Katera delovna mesta se razpisujejo, določi v statutu delovna organizacija sama. V vsakem primeru pa se morajo razpisati vodilna delovna mesta, ki so tudi določena v statutu, in pa tista delovna mesta, za katera je razpis predpisan po zakonu. V statutu določena delovna mesta, ki se morajo razpisati so vsaka štiri leta podvržena ponovni izbiri. Vsak razpis mora biti javen, v razpisu morajo biti točno določeni tudi pogoji za sprejem na delo in kakršnikoli interni pogoji niso dovoljeni. Če razpis ne uspe, se ponovi ali pa delovna organizacija sklene, da na delovno mesto sprejme delavca, ki ne izpolnjuje vseh pogojev iz razpisne objave. Če pa sta glede strokovne izobrazbe kot pogoj določeni dve stopnji izobrazbe, ima prednost pri izbiri, kadar so izpolnjeni drugi pogoji, tisti delavec, ki ima višjo stopnjo ustrezne šolske izobrazbe. Vsakdo, ki se je potegoval za razpisano delovno mesto, pa misli, da je bil karšen določe-

ni postopek in da je ta kršitev bistveno vplivala z razpisom predpisanih pogojev, ima v osemih dneh pravico ugovora. Če pristojni organ, ki določa o ugovoru ugotovi, da razpis ni bil opravljen po določenem postopku, izreče razpis in sklep o izbiri kandidata za neveljaven. Če ugotovi, da je izbrani kandidat ne izpolnjuje predpisanih pogojev, pa izreče za neveljaven samo sklep o izbiri. Svojo odločbo mora organ izdati v 30 dneh. Če pristojni organ, ki odloča o ugovoru, temu ne ugodí ali ne izda odločbe, ima kandidat za razpisano mesto pravico vložiti tožbo pri sodišču. Potem začne teči delovni spor. Razumljivo je, da se torej lahko izpodbija samo to, da postopek ni bil pravilen ali pa da izbrani kandidat ne izpolnjuje pogojev. Če se ugotovi nezakonitost razpisnega postopka je jasno, da je nezakonita tudi izbira kandidata. Sicer pa je bil postopek lahko v redu, nepravilna pa le izbira kandidata. Drugače pa ima razpisna komisija oz. delovna skupnost pravico proste izbire med kandidati, ki izpolnjujejo pogoje razpisa. O tem da bi nekdo bolje ustrežal kot drugi, oba pa imata enake pogoje, ni možno razpravljati v delovnem sporu. Delovna skupnost je v tem pogledu pri izbiri kandidata docela prosta. Pripravniška delovna mesta so seveda razpisana posebej in so to docela samostojna delovna mesta.

Se ne nadaljuje več... Za slovo in v zahvalo bralcev za potrpljenje smrtno resno strmi s fotografije takrat še mladi Igor v oficirski uniformi. Tako sliko so zahtevali od njega za oficirsko knjižico...

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

LJUDJE - ŽABE

POTAPLJASTVO JE IZREDNO POMEMBNO TUDI ZA VOJAŠKE NAMENE, SAJ LJUDJE-ŽABE OPRAVLJAJO V VOJNI VRSTO TEŽAVNIH IN ODGOVORNIH NALOG (DIVERZANT-SKE AKCIJE, ODSTRANJEVANJE MIN, PODVODNO MINIRANJE RAZNIH OBJEKTOV, POSTAVLJANJE PODVODNIH DVIR IN MIN, RESEVANJE POTOPLJENIH LADIJ IN DRUGIH PREDMETOV, VZDRŽEVANJE PODVODNIH NAPRAV (TD)). ZATO BOMO V TEJ IN NASLEDNJIH ŠTEVILKAH SE ZNANILI TUDI NAŠE BRALCE NA PODLAGI ČLANKA, KI GA JE OBJAVIL MORNARIŠKI GLASNIK (KAPETAN BOJNE LADJE MARIO OSTOJIC: PROBLEMATIKA, IZGLEDI IN NAJBLJINJI RAZVOJ POTAPLJASTVA) O TEM, KAKO LJUDJE-ŽABE LAHKO IZVAJAJO TE NALOGE IN NA KAKŠNE NEVARNOSTI MORAJO PRI TEM DELU RAČUNATI.

Da bi potapljač mogel obstati in delovati pod morsko gladino, kjer so pritiski mnogo večji kot nad njo, mu je treba omogočiti med drugim tudi normalno dihanje. To pomeni, da mora pritisk mešanice, ki naj jo potapljač vdihava, ustrezati pritisku vode na njegov prsni koš. To vprašanje je že rešeno s pomočjo hidrostatičnega regulatorja. Znano je, da v primeru izenačenega notranjega in zunanega pritiska potapljačev organizem lahko vzdrži do 400 atmosfer pritiska. Težave pri potapljanju ne nastajajo sprito mehanskega delovanja pritiska, temveč predvsem zaradi biološkega delovanja plinov, ki jih potapljač vdihava pod povečanim pritiskom.

SMRTONOSNI KISIK IN AZOT

Vsaka mešanica za dihanje vsebuje razen kisika še kak nevtralen plin, ki pa se pri večjih pritiskih obnaša zelo različno. Če je pritisk kisika večji od dveh atmosfer, je za organizem škodljiv, pri pritisku prek treh atmosfer pa celo strupen. Zato se potapljač, ki vdihava čisti kisik, lahko spusti le do 20 metrov globoko, oziroma do 140 metrov, če vdihava zrak.

Se večje težave kot kisik povzročajo nevtralni plini. Znanost še ni uspela pojasniti vzoroke narkotičnega vpliva teh plinov na človeški organizem. Ugotovili so, da narkoza sicer različno vpliva na razne potapljače, vendar je pri večjih globinah večja kot sicer. Kar zadeva azot, ki ga je v zraku 78 odstotkov, začne narkotično delovati na človeški organizem ob pritisku od 4,7 do 6,2 atmosfere, zaradi česar je globina potapljanja omejena na približno 60 metrov. Le izkušeni potapljači, ki pa pri tem precej tvegajo, se lahko spuste kakih 20 ali 30 metrov globlje, vendar le za krajši čas.

Strupeno delovanje kisika in narkotično delovanje azota sta dolgo omejevala globino potapljanja. Po obsežnih laboratorijskih raziskavah in preskušanjih na živalih so naposled odkrili nove plinske mešanice. Potapljači, ki so jih začeli vdihavati, so se lahko spuščali ne le globlje, temveč so v vodi vzdržali tudi dlje kot prej.

Po vsem tem je znano, da se je mogoče z uporabo zraka spuščati praviloma do 70 metrov globoko, za globine do 160 metrov je potrebna mešanica zraka in helija, za večje globine (do 300 metrov) pa mešanica kisika in helija. V zvezi s tem naj omenimo, da se je švicarski matematik Hans Keller pred leti spustil 305 metrov globoko in v tej globini ostal deset minut. Največje globine (do 500 metrov) bi bilo mogoče dosegati ob uporabi mešanice vodika in kisika. Težava pa je v tem, da vodik, če je v njem približno 4 odstotke kisika, postane eksploziven.

Helij nedvomno spada med najustreznejše nevtralne pline, ki jih potapljač vdihava pri večjih globinah, predvsem zato, ker zmanjšuje nevarnost pred narkozo. Ima pa tudi pomanjkljivosti. Največja je ta, da je zelo drag in da so ga v nekaterih deželah vključili med strateške proizvode.

KOMPRESIJA IN DEKOMPRESIJA

Dekompresija je naslednji problem, s katerim se ukvarja sodobna fiziologija potapljanja. Tudi na tem področju je še marsikaj, če-

sar sodobna znanost ni uspela razčistiti. Strokovnjaki trdijo, da je vprašanje dekompreseje glede na pomen, zamotanost in obsežnost največji problem sodobne podvodne medicine. Gre pa za tole:

Znano je, da je količina plinov, ki jih je moč spreminiti v tekoče stanje, sorazmerno odvisna od velikosti pritiska. Čim globlje se spušča potapljač, tem intenzivnejše se azot in drugi plini, ki jih vsebuje mešanica za dihanje, razkrajajo v njegovi krvi in tkivu. To se dogaja brez vsakih fizioloških motenj.

Povsem drugače pa je, ko se začne potapljač dvigati na površje. Če se bo dvigal prehitro, se mehurčki nevtralnih plinov, ki so se med dolgotrajnejšim bivanjem v večjih globinah razkrojili v njegovi krvi, ne bodo pravočasno izločili iz krvi in utegnejo zamašiti žile, ali pa povzročiti tako

imenovano kesonsko ali dekompresijsko bolezen. Da se to ne bi zgodilo, morajo omejiti čas bivanja pod vodo, potapljač pa se mora dvigati na površje počasi in postopoma. Ker pa ni moč natančno ugotoviti zasičenosti organizma, pri dviganju na površje oziroma pri dekompresiji v komori uporabljajo tabele, ki so jih sestavili na podlagi praktičnih izkušenj. Sprito koeficienta varnosti pa to opravi poteka zelo počasi.

Zato delajo na tem, da sedanji postopek nadomestijo s neprekinjenim postopkom, s čimer bi bila dekompresija precej hitrejša. Razen tega za potapljače izbirajo tudi ljudi, ki so za prisotnost mehurčkov v krvi manj občutljivi, urijo pa jih tako, da bi bili glede na to fiziološko močnejši odpornější.

(Nadaljevanje prihodnjič)

OB 25-LETNICI OSVOBODITVE PLANINE

Bilo je v juliju 1944. Do takrat smo borci Kozjanskega odreda likvidirali že več okupatorskih postojank, in to v Jurkloštru, v Zagorju pri Pilštajnu in v Pilštajnu. Razen v Kozjem, je ostala le še močno utrjena postojanka na Planini pri Sevnici. Tudi teh dveh smo se želeli čimprej otresti.

Če se ne motim smo borci II. bataljona taborili na Rudniku, ko so nam sporočili, da naj se pripravimo na pomembno akcijo. Bilo je že pozno v noč, ko smo krenili na pot. Po stranskih poteh in grapah smo prišli do ceste proti Jurkloštru in čez njo krenili proti Dobjemu.

Noč je bila mirna. Le tu in tam je zalajal kak pes, ki nas je iz daljave zaslišal, čeprav smo hodili v največji tišini.

Po naporni poti smo končno okoli dveh po polnoči prišli do vasi Večje brdo. Kot vseh vasi smo se tudi te izognili in v njeni bližini imeli zbor bataljona. Komendant nam je povedal, da smo blizu ceste, ki pelje od Sentjurja na Planino in da bodo po tej cesti ob svitu pripeljali Nemci večjo količino hrane za svojo posadko v postojanki na Planini. Naša naloga je bila preprečiti tja prevoz in hrano zapleniti.

Zaseda, ki smo jo postavili, je bila oddaljena od ceste le toliko, da smo imeli dober razgled. Tudi mitraljeze je komendant postavil na primerno razdaljo, kar vse smo hitro opravili, saj se je že pričelo daniti. Zasedli smo položaj dolg kakih 160 do 200 metrov. Ko pa smo bili pripravljeni, smo nestrno čakali, kdaj bodo tovarnjaki prišli. Sonce je že začelo kar toplo pripekati, saj smo čakali že dobri dve uri. Minute so postajale vedno daljše in nekateri borci so že godrnjali, ker so menili, da čakamo zaman na napovedane tovarnjake.

Okoli šeste ure zjutraj pa smo le zaslišali iz daljave brnenje tovarnjakov, ki so se nam hitro približevali. Že je prvi zdrvel mimo nas, proti mitraljezu na desni. Bil je poln Nemcev, ki so imeli na kabini pripravljena dva mitraljeza za obrambo. Tedaj je zaropotal rafal našega mitraljeza, nato drugi in kamion se je ustavil. Pred nas se je med tem pripeljal še drugi tovarnjak, naložen s hrano, a na vsakem je bilo večje število dobro oboroženih vojakov. Zasuli smo jih s točo krogel in napravili med njimi strahovito zmedo. S tovarnjakov so poskakali na vse strani in se kaj kmalu zbrali ter nas napadli. Bili so do zob oboroženi in bilo jih je 150 do 200. Tudi metalece min so imeli s seboj in kmalu so nam pričele padati mine za hrbte. Velike škode pa niso prizadejale, ker smo bili preblizu njih samih. Le eden naših je bil zadet.

Borba se je tako razplamtela,

da ni bilo več slišati posameznih strelcov, marveč samo neprekinjeno streljanje. Vmes so se slišale eksplozije min.

Komendant je uvidel, da borba ne bo tako hitro končana, a da nas ne bi Nemci presenetili, nas je izbral 3 borce in nam naročil zasedi položaj ob robu gozda nad Gučkovo domačijo. Naročil nam je še, naj pazimo na morebitne nove prihajajoče tovarnjake in udarimo po njih. Tekli smo po gozdu in kaj kmalu prispeli na določeni kraj. Borba med Nemci in našimi je tedaj bila še vedno v silovitem razmahu.

Na novem položaju smo našli zelo dobro kritje in lep razgled. Ker smo uvideli, da nam s te stra-

ni ovinka zaenkrat ne preti nobena nevarnost, smo pazili na tovarnjake, ki so stali drug za drugim na cesti. Čeprav smo bili od njih precej oddaljeni, smo opazili, da se za kamioni skrivajo ležeče postave ter menili, da so to najbrž nemški oficirji. Takoj smo začeli streljati po njih. Nekako v istem času pa je streljanje pri kamionih nekoliko popustilo. Že prvi strel iz naših pušk, so povzročili zmedo med napadenimi, ki so začeli tekat sem in tja, kar nas je še bolj spodbudilo in začeli smo streljati še hitreje. Vmes pa smo slišali tudi nemška povelja, ki so prihajala od tovarnjakov. Napadeni Nemci so najbrž mislili, da smo jih začeli obkoljevati, zato so zbežali čez travnik proti Dobjemu. Videli smo, da so posamezni vojaki na hrbtih nosili ranjene ali pa tudi mrtve.

Vse to je trajalo kake pol ure, a streljanje je medtem povsem utihnilo. Nemci so zbežali, a naših še ni bilo od nikoder. Kamioni so sami stali na cesti. Ugibali smo, kaj naj vse to pomeni. Tudi ljudje so že prihajali iz hiš in se razgledovali po okolici in po kamionih. Tedaj smo tudi mi trije šli na cesto in proti avtomobilom. Tam sta že bila dva civilista, ki sem ju povprašal po partizanih, a nista vedela, kje naj bi bili. Šele tretji, ki je med tem prišel, je povedal, da so odšli proti Večjemu brdu. Zato smo sklenili, da grem jaz poiskat bataljon, onadva pa ostaneta pri kamionih za stražo.

V vasi Večje brdo sem zvedel, da je bataljon krenil proti Završam kjer sem jih našel in jim sporočil, da so Nemci zbežali in pustili ves tovor na cesti. Komendant bataljona se je ravno razburjal zaradi netočnega obvestila. Sporočili so mu namreč, da so na oddaljenem hribu videli prihajajočo kolono Nemcev. Komendant, ki se je zbal, da bi bile žrtve prevelike, je dal povelje za umik. (Pozneje so ugotovili, da to kar so videli na oddaljenem hribu niso bili Nemci, marveč pšenica v kopicah, ki so jo požeto sušili.)

Mojemu sporočilu je sledilo povelje zbor in takoj smo odšli k tovarnjakom. Bili smo veselo razpoloženi in ker je bilo v bataljonu tudi nekaj šoferjev je poveljstvo odločilo, da dva tovarnjaka, ki sta ostala nepoškodovana odpeljemo proti osvobojenemu Jurkloštru. Toda ko sta pripeljala do križišča na Lokah, so zaropotali nemški mitraljezi na starem gradu nad Planino. Prvi kamion je še srečno ušel, drugega pa so onesposobili za vožnjo, zato so ga naši borci raztovorili in zažgali.

Tudi na ostalih tovarnjakih smo imeli veliko tovarov, zato smo organizirali prevoz čez hribe. Tamkajšnji kmetje, ki so zelo radi pomagali, so nam dali na voljo vprežno živino. Prazne kamione smo nato zažgali. Ves tovor, ki smo ga zaplenili Nemcem smo skрили v gozdovih nad Jurklošтром, pozneje pa so ga terenski aktivisti razdelili potrebnim prebivalcem tega območja.

Po tej akciji je naš bataljon razušil še nekaj mostov na cesti Planina-Sentjur in tako onemogočil promet z vozili. Ostale ceste od drugod so pa bile že prej onesposobljene za vožnjo. Tako smo torej prisilili Nemce, da so morali Planino zapustiti, ker niso imeli več hrane, ustrašili pa so se tudi, ker so po naši akciji spoznali moč Kozjanskega odreda.

Mirko Kovač

Vojaška veda in tehnika

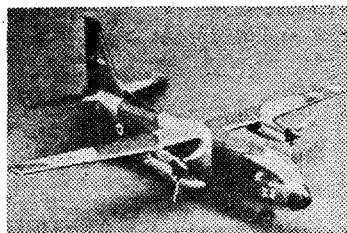
Elektronski možgani na manevrih

Ameriške enote v Evropi so konec junija imele sedemdnevne vojaške vaje, na katerih so za vodenje večjih operacij prvič uporabili tudi elektronske računske stroje. Vaj se je udeležilo približno pet tisoč vojakov, ki so od računskih strojev dobili vse potrebne podatke o tem, kako se upreti »komunističnemu napadu«.

Ta operacija je bilo prvo večje preverjanje ameriškega programa, ki predvideva uporabo elektronskih računskih strojev za vodenje taktične vojne. Po zamisli Pentagona naj bi računski stroji oskrbovali poveljstva z vsemi potrebnimi podatki za odločanje, to pa bi bilo storjeno mnogo hitreje in popolneje kot v primeru, če bi to delo morali opravljati ljudje.

Britanski »Pinguin«

Britanski »Daily Express« je pred nekaj dnevi pisal o novi raketi »ladja-ladja«, ki bo izdelana po norveškem načrtu, ima pa mnogo večji doseg kot katerakoli druga raketa, s katerimi so oborožene sovjetske ladje v Sredozemlju. »S tem bomo spet lahko vzpostavili ravnotežje glede po-

morskih sil v Sredozemlju, kjer ne-nehno patrolirajo 55 sovjetskih ladij.

Raketa je dobila šifriran naziv »Pinguin«. Leti skoraj šestdeset kilometrov daleč, kar je dvakrat več od dosega sovjetskih raket. Te rakete so projektirali na Norveškem, kjer so izdelali tudi prve vzorce. Sedaj pa je njihovo proizvodnjo prevzela britanska družba BAC, ki jih bo dobavljala tudi britanski vojni mornarici.

Elektronski računalnik za protiletalsko obrambo

Sodobne vojske čutijo čedalje večjo potrebo tudi za elektronskimi računskimi stroji, ki pripravljajo podatke mnogo hitreje od ljudi, razen tega pa je z njihovo uvedbo olajšano tudi čuvanje teh podatkov. Čeprav so zelo koristni, imajo že vrsto pomanjkljivosti. Mnogo časa potrebujejo tudi za programiranje njihovega delova-

nja. Zato si prizadevajo, da bi njihove hibe odstranili in jih izboljšali.

Na tem področju je precej uspeha dosegla britanska firma Plessey. Leto izdeluje elektronske računalnike, za katerih je mogoče končni rezultat prebrati kar z ekrana, ne pa ga šele dešifrirati s kartice. S tem strojem je mogoče skoraj v hipu ugotoviti, do kod bodo v ustreznem časovnem obdobju priletela nasprotnikova letala, ki jih pred tem odkrivajo opazovalni radarji.

Novo italijansko transportno letalo

Razen znanega prestrežalca, ki ga še izpopolnjujejo, se namerava italijanski FIAT lotiti tudi izdelave dvomotornega srednjega transportnega letala. To je G. 222, katerega model vidimo na sliki. Motorja sta turbo-propellerska, vgrajena pa sta v gondoli pod krili. V vsakem letalu te vrste naj bi bilo prostora za 44 povsem opremljenih in oboroženih vojakov oziroma za 40 padalcev.

ELITNI ODREDI AMERISKE ARMADE

Zgodovina marincev (2)

Med najslavnejšimi akcijami marincev tedanjega časa je bila tista, ki je bila namenjena zoper tripolitanskega bega Jusufa Karamanlija in ki so jo izpeljali na odprtem Sredozemskem morju.

Zadeva je bržkone prej pustolovska kot pa slavna. Tripolitanci so od nekdaj veljali za pirate in tako so »motili« tudi ameriške ladje. Leta 1801 so v Washingtonu sklenili, da temu naredijo konec, in zbral so ekspedicijo, ki je bila pretirano močna glede na vrednost cilja in čisto vojaške zahteve akcije. V akcijo so poslali ladjeve štiri veliki fregate in ravno toliko lažjih ladij, ki so z lahko pregnale iz Sredozemlja lahke arabske ladje. Toda tolikšna vojaška sila je imela povsem politični namen. Mlada Amerika je hotela dokazati evropskim velesilam, česa je zmožna. Navsezadnje je treba tudi priznati, da so marinci imeli v akciji dokaj nepomembno vlogo. Bojev se je udeležilo komaj sedem vojakov, katerih eden je padel.

Odločen spopad je bil pri trdnjavi Derna v Sirenajki. Nenavaden pohod je vodil poročnik O'Bannon, ki je prej v Aleksandriji nabral kakšnih sedemdeset grških pustolovcev in sto arabskih najemnikov z dvesto kamelami. Vključil jih je v ameriško vojsko, pravzaprav pa je Američane priključil najetim vojakom, saj je šlo le za sedem marincev. Trdnjavo so osvojili v naskoku in vse skupaj je trajalo le nekaj dni.

Ob tej priložnosti lahko zapišemo anekdoto. Stotnik John Hall, ki je bil na palubi ladje »Constitution« v pristanišču Catania, si je domislil, da bi bilo dobro, ko bi izboljšal godbo v marinski vojski. Najel je osemnajst domačih muzikantov: pravzaprav jih je kar zajel in na silo spravil med godbenike. Osemnajst Kataničev, ki so okoli leta 1805 prišli v Ameriko, je sestavljalo tako imenovano »italijansko skupino« med marinci. Znano je na primer, da je Vincenzo Pulizzi, ki je imel komaj dvanaest let, ko so ga na silo spravili med marince, in ki je piskal na flavto, ostal v vojski kar sedemindeset let in da je bil nazadnje celo višji narednik.

Ze tedaj — in še danes je večinoma tako — so fantje in možje prostovoljno prihajali med marince. Njihova plača je bila manjša od mornarske in vojaške (v kopenski vojski), geslo, ki jih je vabilo, pa je bilo zelo preprosto: »Ali bi se rad pretepal? Stopi med marince!« Dostikrat je oilo novačenje nasilno: na krovu ladij so se prebujali mornarji, ki so »se prejšnjo noč zapili, dosti krat pa so kakšnega mornarja kar z batom po glavi in ga pozneje proglasili za marince... Potemtakem je bilo neizogibno, da je bilo med marinci veliko pustolovcev, zločincev in nasilnežev vseh vrst. Takšnih ljudi je bilo v tedanji Ameriki kot lista in trave. Mornariški pehota je dal naposled pravo organizacijsko obliko in disciplino eden izmed največjih ameriških vojakov, generala Archibald Henderson. Ta je bil po vrsti peti poveljnik marincev, poveljstvo je prevzel leta 1817 in ga obdržal celih devetindeset let — pod desetimi predsedniki ZDA.

Henderson je dal marincem strukturo, ki se je v nekoliko spremenjeni obliki ohranila vse do konca prve svetovne vojne. Še pomembnejše je, da so Hendersonovo delo tiste značilnosti, ki obstajajo še danes in ki jih je največji zgodovinar marincev polkovnik Robert Debs Heinl takole opisal: »preprostost«, »gibkost« in »največja napadalna moč z najmanj mrtvimi, kot je mogoče«.

Vojake so razdelili v manjše lahke enote, v katerih ni bilo več kot šestdeset mož in ki so se le sem ter tja združile v kompanije ali bataljone z različno udarno močjo. Šele s prvo svetovno vojno so organizirali prve bataljone in polke stalnega značaja. Okoli leta 1930 so ustanovili prve brigade, imenovane »Regimental Landing Teams«. V takšni organizaciji so se marinci potem bojevali v vseh velikih bitkah druge svetovne vojne na Pacifiku. Leta 1960

Marinci v Tripoliju: v bojih so sodelovali le redki — komaj sedem.

so marinci dobili sedanjo organizacijsko obliko: ta temelji na diviziji, ki jo sestavljajo trije polki pehote (po potrebi motorizirane ali oklepne) ter polk topništva, se pravi skupaj nad 18.000 mož (z vsemi dodatnimi oddelki: intendent, kuharji itd.). Glede celotnega števila marincev so podatki zelo negotovi. Glede na to, da so marinci specializirana vojska za hitre intervencije, jih je ob potrebi veliko, v mirnih časih pa dosti manj. V začetku našega stoletja je bilo 6.800 vojakov in 200 častnikov, leta 1917 pa nad 30.000. Potem spet le nekaj tisoč v dvajsetletju miru. Toda leta 1945 — ob koncu druge svetovne vojne — je bilo pri marincih 48.500 vojakov in 37.000 častnikov. Leta 1949 je bilo pod orožjem le kakšnih 60.000 marincev. Ob korejski vojni se je njihovo število spet povečalo: nad 250.000 — in odtlej jih ni manj.

Zgodovina marincev se je nadaljevala in bila je čedalje bolj krvava. Leta 1846 je divjala vojna med Mehiko in Združenimi državami Amerike. Mornariška pehota je v naskoku zavzela pristanišči Tampico in Alvarado, potem je

sodelovala (z bataljonom) v pohodu nad Ciudad Mexico pod vodstvom generala Scotta. Marinci so rešili položaj, ko se je pehotna divizija, ki naj bi v zadnjem naskoku zavzela mehiško prestolnico, pod poveljstvom generala Quitmana — ki ni nikdar povohal smodnika — znašla sredi sovražnikovega ognja, ne da bi mogla kaj ukreniti. Stotnik George Turret, ki je poveljeval enoti marincev, dodeljeni Quitmanovi diviziji, je napadel mehiško topništvo, ne da bi za to dobil povelje. Bil je pravi pokol, toda marinci so le rešili velik del ameriških vojakov in naposled zasedli utrdbo Chapultepec.

Potem je prišlo sodelovanje v tako imenovanih »indijanskih vojnah«. Nato je izbruhnila strašna secesijska vojna: marinci so se bojevali na strani Severa (Lincolna). Potem so se vrstila nešteta izkrcanja — bolj ali manj »miroljubna« — v Latinski Ameriki: v Panami, na Kubi, v Urugvaju, na otočju Fidži ali na Kitajskem, povsod, kjer je bilo treba »varovati zastavo« ameriških interesov v svetu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

MARJAN SMOLE

V OFENZIVI NA CERKLJANSKEM

Temna zvezdnata noč. Vse je mirno, le tu in tam se sliši šelestenje vetra v vrhovih še temnejših smrek in krošenj bukev.

Kasarne, zapuščene in zanemarjene nekdanje italijanske kasarne, na Črnem vrhu nad Cerknem. Tu je nočni počitek petega bataljona druge brigade VDV. Pozno popoldne je prispel iz Poljanske doline prek kopastega Blegaša.

Borci so utrujeni. Bili so na poti ves dan in še prejšnjo noč. Skoraj brez odmora so bile prva, druga in tretja četa, ki so prišle vsaka iz svojega območja. Prva iz Skofjeloškega, druga iz Kamniškega in tretja iz Kranjskega okrožja. Le četrta četa se je pridružila tem trem šele tu na Primorskem. Le-ta je delovala v Gornjesavski in Bohinjski dolini.

Dva dni poprej, ko smo se pripravljali na pohod na Primorsko, smo na Planici nad Skofjo Loko padli v zasedo, ki so nam jo pripravili Frici iz Skofje Loke in belčki iz Zabnice. K sreči smo izgubili enega samega tovariša — vodnika Boltežarja iz tretje, t. j. Kranjske čete, ker smo takoj na napad iz zased odgovorili z močnim ognjem iz streljnic, brzostrelk in pušk, tako da so se morali zelenici in belčki hitro umakniti. Zvedeli smo potem od domačinov, da so Nemci in beli svoje mrtvece in ranjence z vozovi vozili v dolino.

Toda to je bil le uvod v nadaljnje dogodke.

Na vzpetini nad našim taboriščem so bili pri počitku borci Vojkove brigade. Poznal sem precej borcev iz te brigade. Zato sem želel videti jih in se z njimi pogovoriti kljub vsej utrujenosti. Z menoj je bil še tovariš Roman iz naše čete. Pridrva do prvega taborišča. Takoj sva ugledala več znanih obrazov. Kreпки stiski rok so nam povedali, da smo veseli tega snidenja. Na kratko smo se pogovorili, odšla sva naprej k drugemu tabornemu ognju in spet veselo srečanje ter kratek razgovor s starimi znanci o svojih, o domu. Zaradi kratko odmerjenega časa sva morala nazaj. Vesela sva se vračala v svoje taborišče, da se malo odpočijeva in naspiva. Toda komaj sva legla poleg ostalih tovarišev, ki so po večini že spali, je že padlo povelje »Priprava za pohod!«

Medtem so zvezde na nebu izgubile in še boj se je stemnilo. Iz nizkih sivih oblakov je začel pršeti droban prodiren dež.

Na hitro smo pospravili v nahrbtnike svoje odeje, vsak je dobil še kos surovega mesa, ki ga kuharji niso utegnili skuhati in ga spravili v nahrbtnike. Pripravili smo orožje in municijo, ter kmalu zatem odšli.

Do Cerknega smo bili že kar precej premočeni. Iz čezdne kolone je prišla po zvezi naprej novica: »Včeraj je bil na Hitlerja izvršen atentat!« Vse nas je ta novica prešinila z veseljem. Zavedali smo se, da je konec njega, ki je kriv toliko trpljenja in smrti milijonov ljudi — milijonov nedolžnih. Na tistem smo celo upali, da bo morda kmalu tudi konec vojne, konec trpljenja in strahu. Komaj smo mogli verjeti v tak nenaden preobrat razvoja dogodkov.

Toda to veselje je bilo žal in zares le prekratko. Še isto noč smo izvedeli, da je bil atentat preslabo pripravljen in da je zver v podobi Hitlerja ostala živa in skoraj nepoškodovana v svojem brlogu.

Hodimo že kar precej dolgo. Cest se izogibamo. Bili smo obveščeni, da sovražnik ve za naš pohod. Pri Želinu smo morali čez Idrijo. Za prehod čeznjo je služila stara in slaba brv na žičnih vrveh, na katerih so bile prek položene prav tako stare deske. Preko smo hodili zelo oprezo in s precejšnjim razmakom, saj gotovo ne bi prenesla večje obremenitve in ker se je močno gugala je bilo nevarno, da bi kdo ne padel v vodo. Zaradi tega se je pohod čez Idrijo zelo zavlekel, kajti na brvi sta bila hkrati le po dva tovariša. Prvi smo bili že daleč v gozdu, ki se je tostran reke precej strmo dvigal v hrib, ko se je gneča pri mostičku začela manjšati in redčiti. Pot nas je vodila naprej, navkreber.

Dež je prenehal. Od spešne hoje in utrujenosti smo začeli postajati žejni, toda vode ni bilo čutiti nikjer ob poti.

Tema je kot v rogu. Razločiti ni niti poti. Držimo se drug drugega, da se kolona ne pretrga. Sepetaje ponavljamo povelja in vprašanja drug do drugega. Utrujeni smo vsi. Komaj že čakamo na tako željeno in prijetno besedo: »Počitek!«

Kolona se začne počasi ustavljati. V medlih in nejasnih obrisih zagledamo na desni več požganih in porušeni hiš in vaško cerkev. Jagrašče. Končno vendar! Malo dalje od hiš po poti se glasi: »Kolona stoji! Počitek!« Skoraj popadamo po vlažnih tleh.

Iz kleti skoraj povsem podrti hiše nosijo borci vodo v čutaricah in jo podajajo svojim žejnim tovarišem. Tudi mi si jo moramo oskrbeti misleč na nadaljno naporno pot. Nekateri zberejo prazne čutarice od tovarišev, ki so jih imeli in odhitijo z njimi po tako potrebno in željeno vodo. Usta so nam suha in tudi utrujeni smo tako, da se nam ne da niti govoriti. Zdaj imamo končno vode dovolj, da se je lahko brez skrbi napijemo. Nekateri se je kar ne morejo napiti. Sam, četudi sem žejen do skrajnosti, si je ne vliвам v usta. Počasi, počasi, za požirkom mi moči suha usta in grlo.

Vedno svetleje postaja. Dani se. Nedaleč naprej na travnikih v hribu zorijo češnje. Najbolj spočiti se vzpenjajo nanje in jih zobjejo. Tudi jaz si jih zaželim, vendar se mi ne da ponje, pa voda in češnje ne gresta skupaj! Večina borcev spi. Tudi jaz sem se pogreznil v globok, truden spanec. Prehitro poteče čas počitka. Spet bo treba vzeti pot pod nogo. Le stežka se prebujajo borci iz sna. Pomanem si oči, pa vseeno še kaj slabo vidim, le zavest, da je treba naprej in da je povelje treba izvršiti, nam daje moči da se dvignemo in pripravimo za pot dalje. Tu smo dohiteli dve brigadi, ki se tudi že odpravljata naprej. Počasi se začnemo pomikati za njima. Ko sem se ozrl nazaj, sem opazil, da so za nami še neke enote.

Nastal je lep, zame nepozaben dan, 22. julij.

Hodimo že dober čas, ko zaslišimo iz daljave šumenje, šumenje podobno bučanju viharja.

»Slišiš kako buči veter,« sem dejal sosedu pred seboj.

»Da, slišim, le bojim se, da to ni veter,« odvrne tovariš pred menoj.

Še malo pa pride povelje: »Razmak 10 metrov!« Šele takrat smo se zavedeli da to ni bil veter, temveč so pele svoje pesmi naše in sovražne streljnice. Počasi se pomikamo dalje. Streljanje postaja vedno močnejše.

Oblakov vrh. Že smo tik pred gozdom pod vrhom. Celotna naša kolona se ustavi. Stabi brigad so se sestali in sklenili: Nemce je treba od tu pregnati in iti dalje. Naprej! Komandanti in komandirji razporejajo svoje borce na položaje.

Mi še vedno čakamo zadaj. Ne vemo, kam se bomo razporedili. Naš komandant je bil takrat tovariš Anton Dežman - Tonček, sedaj narodni heroj. Ker pa je bil od štaba divizije odrejen za vodjo pobočnice, ki je štela kakih 30 mož, za kar pa razen njega in pa sedva štaba divizije, ni vedel nihče, niti komisar, niti namestnik komandanta bataljona, je vodstvo bataljona prevzel namestnik, tovariš Matija Suhadolnik - Luka.

Čakamo in stojimo tik pred gozdom v katerem so že bili boji med borci naših brigad in Nemci. Nemški šarči so divje regljali. Izstrelki so leteli tik nad našimi glavami. Brez povelja smo po čisto logičnem privzgojenem redu polegali po tleh v krtije.

Ne vem zakaj, vendar danes razumem, je bil takrat komandant divizije tovariš Stane Potočar - Lazar nervozen in vznemirjen. Svoje nejevolje je zato stresel na nas, na naš bataljon, na naše poveljnike in komisarje rekoč: »Kaj se skrivate, prekleti terenci, klobukarji Kranjski, zabijte se za klatro globoko v zemljo!« pa čeprav ni imel nihče od nas na glavi klobuka in smo bili dobro opravljeni in oboroženi pripadniki VDV.

(Se nadaljuje)

LJUBLJANA

PRIPOROČAMO VAM IZLETE:

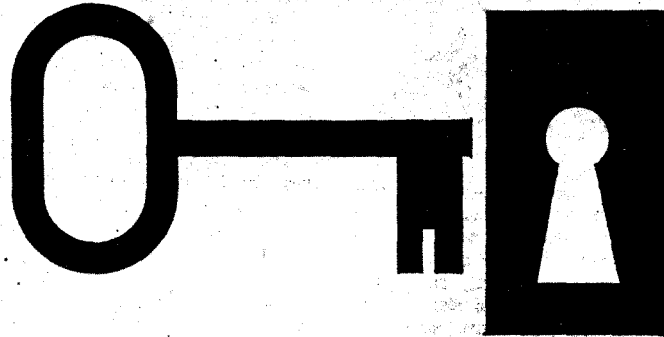
Pripravili smo prijetne poletne izlete:

9. septembra — 13-dnevno potovanje v SPANJO. Potovanje organiziramo v sodelovanju s Klubom frizerjev iz Ljubljane, ki se bodo udeležili Evropskega prvenstva v Madridu. Vabimo tudi druge udeležence, da si ogledajo lepote Francije in Spanije.

13. septembra — 15-dnevno po-

tovanje v FATIMO. Potovanje je namenjeno romarjem, ki bodo potovali iz Ljubljane v Padovo, Lourdes, Compostelo, Fatima, Madrid, Marseille.

Zahtevajte pismene programe in informacije v vseh naših poslovalnicah oziroma v Ljubljani na Titovi 38, tel. 314-922 in 315-342.

PROTI RJI

WD-40

Češka zbrojevka

Gestapovski zaupnik Avgust Ferdič, oziroma Ferditsch — kakor se je sam podpisoval — je kar žarel od veselja, ko je sedel v elektrodelaavnici jeseniške tovarne in vlekel žico skozi motorjeve uture. Pred dvema dnevoma se je vrnil s kazenske ekspedicije po Koroškem, kjer je pomagal uničiti nekaj slovenskih kmetov; delo je dobro opravil; oficir, ki je vodil zadevo, ga je celo pohvalil. Gustelj je znal marsikaj, na primer rezati jermenje z živega hrbta, ali pa sem in tja narezati kožo na trebuhu, da so čreva silila na dan in je bilo vse kot gredica gibajočih se pisanih rož. Medtem ko je marsikateri hišni gospodar, koroški kmet, moral služiti v vojaški suknji Hitlerju, prezehati po širnih bojnih poljanah in se tresti za svojo družino, je ta pegasti gestapovec uničeval po Koroškem družino za družino.

Ze navsezgodaj je slišal radijska poročila o nemškem napredovanju na vseh koncih in krajih, o številnih zmagah, plenu in padlih sovražnikih. In vse to ga je tešilo in zadovoljevalo, pa je bil dobre volje.

Nekaj časa je brundal nemško koračnico, potem je prenehal vleči žico in se zamislil.

On, tak funkcionar, pa mora še vedno delati! Ze zdavnaj bi moral biti za mizo neke v pisarni nemške obrambne skupnosti ali pa vsaj v mojstrski pisarni!

To ga je vznemirjalo. Privlekel je staro tobačnico, si zavil mohorko in prižgal.

»Gustelj, kako je? — Kdaj sem že rekel, da bi ti moral biti že zdavnaj kje v pisarni! Poglej, ti se mučiš, drugi pa uživajo tvoje sadove! Poglej Dragarja, Polajnarja, Regitnika in druge! ga je znal dražiti Pepi. Bil je Čeh, delal je v tovarni in igral pri godbi, znal je dobro nemško in poznal vsako podrobnost ter umel vsakega zgrabiti na pravem koncu. Nemce je sovražil in znal se je pretvarjati, Gustelja je navlekel, da je v daljnem sorodstvu s Kutscherom, in ta je verjel. Pripovedoval mu je, pri kakšnih svečanih prilikah je igral, koga vse je videl in kakšni visoki nacistični funkcionarji in oficirji so se izmenjavali zdravice. In seveda — Ferdiča je kar stiskalo v grlo, ker ga ni bilo zraven.

Pepiček je znal vsakega »pretipati« in vse to je opravljal kar med delom ali pripravljanjem

orodja, nato pa je šel navadno popravljati peči v cevalno, ki jo je vodil nacist Karel Bohnen.

Potem so začeli prihajati zaupniki. Vse je bilo, kakor da se gre za prijateljski delavski sestanek. Nekateri niso znali niti nemško in, če je bilo res kaj zelo važnega, se je Ferdič umaknil v nekakšen kot, da je bil lahko bolj na samem.

Nekdo je poročal, da je zvedel pri delavcih, kako so partizani prišli z avtomobilom po moko v Žapuze, drugi zopet, kaj govorijo ljudje o tisti skupini partizanov, ki je v Dupljah pobrala mast in meso. Seveda, to niso bili zanj partizani, ampak komunisti, rdečkarji, banditi in gošarji.

Gustelj je bil ves iz sebe. Pozabil je na mohorko in delo.

»Mhe, madonca! — A jih vidiš! — Cela Rusija je že skoro kapitulirala, oni se pa hočejo tu iti komuniste, pri tem pa kradejo! — Vam bomo že dali, banditi! Ko usraneti tu na Gorenjskem, ki pridete vi na vrsto! Še pol leta nismo s Stalinom v vojni, pa smo zasedli več kot je cela Evropa, ti opravimo s komunisti v Rusiji, nič ne vedo, pa mislijo, da bo do zime vojne konec! To imajo kratko pamet! Teh nekaj banditov — lahko bi jih našel na prste ene roke, pa mislijo, da bodo postavili Evropo na glavo! — E, motite se prijateljski! Le počakajte, da pritisne sneg in mraz, samo čakali bomo na toplem, vi nam pa boste sami prišli pred cevi!«

Potem je tekel poročat Druschkeju, ki ga je pustil čakati, nakar ga je še ozmerjal, da se je vrnil kot poklapan pes.

Uvidel je, da je najbolje, če se sam pobriga za svojo varnost. Pregledal je garderobno omarico. To je imel posebno vestno zaklenjeno, v njej pa spravljeno večjo zalogo municije. Vso je preštel, potem pa se je spravil nad pištolo. S posebnim zanimanjem jo je ogledoval, jo celo razstavil in vsak del posebej očistil. Tako se je zatopil v delo, da smo ga vsi z zanimanjem in strahom opazovali.

Med tem, ko je bil Gustelj na gestapu, je imel Miloš, ki smo mu pravili tudi »Mrenca« — zato, ker je venomer tožil, da ga boli rebra mrena — veliko zadrego. Prišla je pošiljka starega orožja, pod tem na dnu vagona pa so bile še čisto dobre zbrojevke. Da, prave češke zbrojevke — kakor da bi jih poslali iz skladišča, lepo namazane in zavite. In potem še en vagon delov za pištole. Tovariši so vse to opazili in potrebno je bilo vsaj nekaj orožja spraviti na varno.

Toda gestapovski zaupnik v martinarni je nekaj opazil in hitro pritekel k Ferdiču, tam nekaj mencial in se zapletel v pogovor s Pepijem. Ker Ferdiča le ni bilo, pogovor pa je tekel, smo vsaj v glavnem zvedeli, za kaj gre. In Mrenca je moral kar se da hitro v martinarno, da je tam opozoril tovariše.

In ko je sedaj Ferdič takole sedel ob razstavljeni pištoli, se je vrnil zaupnik iz martinarne. Končno je le dobil Ferdiča. Začel mu je praviti o strašni sabotaži. Pod pošiljko starega orožja da so bili še čisto dobri mitraljezi. Nevarnost je, da jih bodo dobili banditi v roke.

»Beži, beži! Ne verjamem, da so za rabo! — Drugače jih ne bi dali med staro železo! — In četudi bi bili dobri! Kaj pa boš z njimi, ko so pa brez municije!« se je vmešal v pogovor Pepi.

In tedaj se je zgodilo nekaj ne navadnega. Prav tisti delavec, ki ga je tožil hitlerjanec iz martinarne, da ga je videl nositi mitraljez, je bil z mitraljezom v rokah na vratih delavnice.

Hitlerjanca sta prebledela. Ferdič je zgrabil za pištolo, toda ta je bila razstavljena. Oziral se je okoli, kam bi se skril in kako bi ušel skozi zasilna vrata v elektrarniški prostor. Delavec pa je mirno postavil stari mitraljez v delavnici na delavno mizo, da je čepel kot ubogljiv pes na dvignjenih prednjih tacah.

»Tole sem prinesel!« je dejal. »Drugo smo morali potisniti v martinovko, čeprav so nekateri pravili, da je tole še dobro! Jaz se ne razumem na takole železje in tudi nimam rad opravka z njim! Na verjunc ga tudi ne bom nosil, ker ne znam nemško! — In nazadnje me še celo lahko pihnejo, ker je prepovedano nositi takele stvari po svetu! — Ali ni pri vas neki gospod Ferdič, ki ima orožni list in se razume na orožje! — Tu imate to železje in uredite zavoljo njega! — Jaz sem svojo dolžnost opravil, nočem biti zraven, ker je lahko še nabsan!« je dejal tovariš iz martinarne in se odzibal nazaj.

Ferdič je bil vznemirjen. Takoj je pograbil mitraljez in hotel z njim iz delavnice.

»Toda, Gustelj, ali imaš orožni list za mitraljez?« ga je ustavil Pepi.

»Za mitraljez ne, pač pa za pištole in šneljajerco!« se ustavi Ferdič.

»Vidiš — in ti boš s tole stvarjo kolovratil po cesti, srečala te bo patrola in te pihnila! — Misliš, da te vsi Nemci poznajo in misliš, da tudi vsi Nemci vedo, da nisi bandit, ampak le neki Ferdič, ki nosi mitraljez na gestapo?«

»Kes je tako!« pravi Ferdič. »Prej moram telefonirati!« Pustil je mitraljez v delavnici in letel na telefon.

Mrenca je bil hitro pri tisti stari zbrojevki. Potegnil je zapirac in še v pravem času pokvaril iglo.

Komaj je bil Ferdič iz pisarne, že se je pred glavnim vratarjem ustavil črn gestapovski avto.

»Aretacije!« je spreletelo po koteh tiste, ki niso vedeli pravega vzroka.

Ferdič pa je dobro vedel. Že dolgo je čakal trenutka, da bi ga sam mogočni krvolok Druschke prišel iskat z avtom. Čutil se je počaščenega in samozvestno je vlekel mitraljez proti tovarniškemu vratom, ga tam preložil, da je lahko po hitlerjevsko pozdravil. Gestapovci so si ogledali mitraljez, potem so vseeno še stopili po martinarni, nato pa se odpeljali z mitraljezom in Ferdičem.

Vrnil se je zelo zadovoljen, polklical pri priči skupaj vse svoje tajne zaupnike, ki so drugače prihajali le pod pretvezo opravka in še to posamezno. Ko so vsi pritekli, se je delavnica spremenila v prav pravcati glavni stan. Najprej so se strumno pozdravili, potem pa je Ferdič prenesel izredno povelje, ki mu ga je dal sam šef jeseniškega gestapa, krvolok in debeloglavi Druschke.

Pri priči je potrebno ugotoviti, ali je še kje kakšno orožje, ter sporočiti, kdo si ga je prilastil. Take delavce je potrebno pozvati, da bodo orožje oddali, da ne bi prišlo v roke banditom. Vsi zaupniki naj bodo previdni, da jih ne bo nenadno napadel kateri iz vrst delavstva, ki sodeluje z banditi!

S pozdravi so končali apel, potem pa so se razšli po tovarni. Pepi, ki je dobro razumel nemško, je takoj vse tolmačil Mrenci, ta pa je kaj hitro zopet našel izgovor in odšel iz delavnice. Rekel je, da gre na stranišče, potem pa, da mora nekam popravljati elektriko. Tako je rekel, po tovarni pa je kolovratil zaradi orožja.

Gustelj Ferdič je potem sanjal o napredovanju in o odlikovanju. Predstavljal si je, da bo sam Hitler zvedel zanj in njegova dejanja.

Nekaj dni je živel v zadovoljstvu. Nešteto krat je pripovedoval, kako sta ga Druschke in Linke prijateljsko potrepljala po ramenih. Bil je ves v ognju, nič več poklapan.

Toda vse pa le ni šlo tako gladko. Partizani so se vedno pogostje oglašali; v Česnjici so napadli telefoniste, v Škofjo Loko pa so se pripeljali celo s kolesi in se preskrbeli z volnenimi jopcami.

Ferdiča je bilo vsak dan bolj strah. K temu je veliko pripomogel Pepi.

»Veš, kaj? — Ni dobro, da stanuješ v tisti bahti! Saj te tam lahko vsak čas kdo napade! Poglej, drugi, ki nimajo toliko zaslug, pa stanujejo v trdnih hišah, z debelimi zidovi in po vrhu vsega še v nadstropju!« ga je vrtal.

In Ferdič Gustelj je potem skakal okoli zaradi stanovanja. Ni se dalo prav nič urediti.

Potem je delal načrte, kako bi si okoli hiše napravil zaslone, opaze in utrdbe. Spomnil se je tistega mitraljeza in napravil prošnjo, da bi mu ga spravili v red ter mu dovolili, da bi ga imel na domu.

Zima je vedno bolj pritiskala, nemčurji pa so pogostje nadgivali ljudi po cestah, hišah, na poti in pri delu z značilnimi rdečimi kanglicami. Vse za znago, vse za firerjevo armado, ki se bori v Rusiji proti podljudem in za evropsko kulturo! V mehanični so izdelovali skrivaj posebne kovance iz železa, da so z njimi polnili nasilnežem rdeče kanglice. Regitnik si je celo napeljal vrv preko ceste, da bi mu nihče ne mogel uiti. Tudi Ferdič je pobiral in vedno najmanj nabral. To ga je jezilo, Pepi pa ga je podpihoval v mrznji do drugih podrepi-

kov, ki so zlezli višje in jim ni bilo treba delati v tovarni.

Nekega dne so se nenadno ustavili avtomobili pred glavnim vhodom v tovarno. Vse nas je spreletelo. Zopet bodo odbirali talce. Toda med gestapovci so bili tudi vojaški oficirji. To je bilo malo boljše znamenje. Toda — kdo ve!

Vratarju ukažejo, naj pokliče Ferdiča. Ta je bil ves blažen. Pred očmi mu je plesala pohvala, visoko odlikovanje in napredovanje.

Eden izmed vojakov je postavil na tla tisto zbrojevko iz vagona. Oficirji so se zagledali v neke papirje in zapletli v razgovor. Gestapovec jim je predstavil Ferdiča. Temu se je še vedno premetavalo in prekopicavalo po možganih vse od pohvale pa do visokega odlikovanja in napredovanja. Opazovali smo od daleč izza oken in naskrivaj. Bili smo pripravljani na vse in, kakor hitro bi kaj kazalo na slabo, bi se bili pri prič poskrili. Nemci so imeli čudno navado, da jim je bilo vseeno, koga bodo postavili pred puške. Včasih so ustrelili tistega, ki jim je prišel prvi pod roke.

Toda dogodki pred vratarjem so postajali vedno bolj zanimivi. Nicesar nismo slišali. Bilo je predač. Mahanje se je vedno bolj stopnjevalo, iz skupine oficirjev je skočil pred Ferdiča sam general, skakal pred njim meter visoko, mu pretil s prsti in žugal s pestmi.

Pozneje smo zvedeli, da je bila vojaška komanda silno užaljena, ker je Ferdič na gestapu navedel, da sabotirajo, ker pošiljajo za staro železo dobre mitraljeze.

»Kaj, takole usrane bo nas učilo, kaj je dobro in kaj slabo ter kako naj se naša slavna aramada bojuje na fronti! Najbolj poučno in vzgojno bi bilo zanj, da bi ga pri priči poslali na fronto. Trdi, če bi bilo orožje dobro, je za našo armado nečastno, da bi se bojevala z orožjem države, ki je bila premagana! — Naša vojska je zmagovala z nemškim orožjem! Vsako drugo orožje je za nas žaljivo, je žaljivo za nemški narod! — Ste razumeli — vi cepec!«

Tako je Ferdiču vse ušlo. Ostala mu je samo stara zbrojevka. Toda z njo ni nikdar ušegnil zadeti partizanov. Nekje so mu jo popravili, na gestapu je izmoledoval nekaj municije in z vsem tem je izpopolnil svojo orožarno.

Ko se je vojna že nagibala h koncu, so mu gestapovci svetovali, da naj se odpravi v partizane. To je tudi storil in s seboj privlekel vso svojo orožarno. Tam so ga kmalu spoznali, kakšne vrste tič je, pa so ga lepo razorožili in postavili pred sodišče.

Stara češka zbrojevka je po več letih le prišla na pravo mesto in se tako pridružila ostalim iz tiste pošiljke. Veselo je sekala po okrutnih tujcih, ki so se v tistem času že pripravljali, da pobero šila in kopita.

Zbrojevka! — Kolikokrat si bila zvesta družica našim partizanom v življenju in smrti! V najtežjih okoliščinah si vlivala zaupanje, a med ohole naciste sejala smrt in strah! Čeprav si še tako dolgo ležala zakopana, se valjala po umazanih tleh in kanalih, ko je prišel tvoj čas, si zavpila s svojim smrtonosnim glasom nad tujimi osvajačji in zakletimi sovražniki naših malih narodov ter jih poglala v beg! Dolga in huda leta si delila z našimi partizani dobro in zlo, vročino in mraz, tišino in lepoto naše zemlje, ter peklenški hrup spopadov! Nikdar nisi zatajila pomoči bratskemu narodu, katerega partizani so te nosili po slovenski zemlji tako dolgo, da so se lahko skupno s teboj spustili v naša osvobodjena mesta!

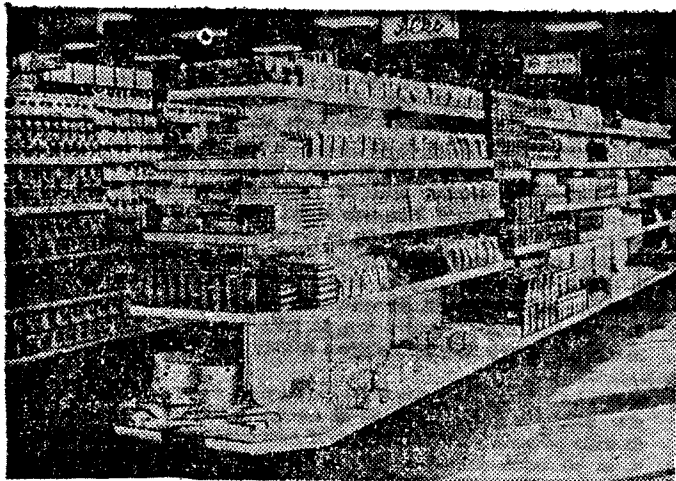
Češka zbrojevka — hvala ti za tovarništvo in bratsko pomoč v najhujši preizkušnji našega malega naroda!

K. Č.

PAK

SODOBNA MONTAŽNA OPREMA ZA SAMOPOSTREŽNE IN POSTREŽNE TRGOVINE ITD.

Več poslovnega uspeha z našo montažno trgovinsko opremo in kovinsko embalažo

KOVINSKA INDUSTRIJA IG PRI LJUBLJANI

Izvedba:

Jugoslavija

Police, vmesne perforirane stene in konzole iz jeklene pločevine, preplekane z zaščitnim lakom v poljubnih barvah. Navpični nosilni profili iz polirane nerjavčevega jekla. Čelna stran police opremljena z aluminijanskim profilom, eloksiranim v naravni ali poljubni barvi z vzbočnim dekorativnim plastičnim trakom in možnostjo, namestiti cene in napise.

Prednosti:

Lepe arhitektonske oblike sestavnih delov in celote. Neomejena individualna prilagoditev opreme velikosti prodajnih lokali. Variacija prodajnih ploskev s poljubnim premikom police. Maksimalen izkoristek prodajnega prostora — 40% več kot z opremo prejšnjih izvedb. Hitra — enostavna montaža brez posebnih orodij. Skrajna higiena prodajne opreme in prostora, ki jo omogočajo ravne gladke ploskve in talni nageljni police.

Kulturni obzornik

Spomini na društvo „Svoboda“

MAJA 1941 — PO RAZPADU BIVŠE JUGOSLOVANSKE VOJSKE — SEM SE VRNIL DOMOV V KISOVEC. POSEBNO ME JE ZANIMALA USODA DELAVSKO-PROSVETNEGA DRUŠTVA SVOBODA, KATEREGA DOLGOLETNI ČLAN SEM BIL. KAKOR JE VSE PROPADLO, TAKO JE PROPADLA TUDI »SVOBODA«, SO MI POVEDALI. NISEM JIM VERJEL IN PRAV SEM IMEL DRUŠTVO SO SICER NASILNO ZAPRLI, NISO PA MOGLI ZATRETI BOGATE BORBENE TRADICIJE ZAŠAVSKIH RUDARJEV IN NJIHOVA REVOLUCIONARNA MISL JE ŽIVELA NAPREJ...

Pred vojno so v društvu »Svoboda« uspešno delovale dramska skupina, pevski zbor, nogometni klub in tamburaški zbor; vodstvo pa je prizadevno skrbelo tudi za razvoj svojega članstva v napredno politični smeri. Organizirali so številna predavanja o dogodkih doma in na tujem ter ob vseh pomembnih praznikih prirejali izlete v gore, največkrat na planoto Pleše in Sv. goro. S takim sodelovanjem je delavsko-prosvetno društvo »Svoboda« prispevalo nemajhen delež k visoki politični zavesti rudarjev, kar se je še posebno izkazalo v gladovni stavki rudarjev julija in avgusta 1934. Zaradi aktivnega političnega delovanja so tedanje oblasti društvo zaprle. Društvo pa je pod novimi imeni »Naprej« in »Vzajemnost« še aktivneje delovalo. Posebno je društvo zaživelo, ko se je vanj vključil Franc Farčnik, ki je bil tudi delegat zagorskih komunistov na ustanovnem kon-

gresu KPS na Čebinah... Nikoli ne bom pozabil praznovanja prvega maja 1935 na Plešah. Organizirali smo politične manifestacije, ki so jih spremljali vzkliki revolucionarnih parol, mladinci pa so v rokah nosili rdeče zastavice. V društvu, ki je šlo 120 do 200 članov je bilo tudi mnogo članov SKOJ, nekaj članov KPJ in veliko politično zavednih rudarjev. (Takrat je bil predsednik društva Ivan Kamnik!) Zatorej je bilo pričakovati, da se bo večina članov delavsko-prosvetnega društva »Svobode« vključila tudi v narodnoosvobodilni boj. V partizane je odšlo več kot petindvetdeset članov.

To je samo nekaj drobnih spominov na društvo, ki je prispevalo mnogo borcev — partizanov in nemalo poštenjakov, ki so tako ali drugače sodelovali v narodnoosvobodilnem gibanju.

ADI JEVŠNIK

Vestnik koroških partizanov števil. 7

Nova številka Vestnika, ki ga izdaja Odbor koroških partizanov v Ljubljani, je nekoliko obsejnejša od dosedanjih.

Opozorili bi predvsem na prispevek »Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in narodni svet koroških Slovencev«, v katerem je prikazano delovanje teh organizacij in hkrati narodnostne in politične razmere na Koroškem. O dvodnevnem uradnem obisku delegacije izvršnega sveta Slovenije govori prispevek »Obisk Staneta Kavčiča«, iz sestavka »Dejavnost odborov enot« pa je moč razbrati, da so bili le-ti res delavni. Omenili bi še zapiske zgodovinarjev in bivših partizanov na Koroškem. Karel Prusnik-Gašper piše o Janezu Zupancu-Johanu, koroškem partizanu od leta 1941, ko so ga oktobra 1943 hudo ranjenega ujeli nacisti; v »Vestniku« pa lahko preberemo tudi spominski zapis o padli partizanki Franji Markelj-Bredi in o bitki nad Arihovo pečjo, kjer je februarja 1945 padlo poleg Brede še šest partizanov.

Sedma številka »Vestnika koroških partizanov« je izšla julija, odgovorni urednik je prof. Georgij Dvoržak, slikovno pa jo je opremil prof. Igor Pleško.

Taborišče smrti Jasenovac

Pisec dokumentarne knjige o Jasenovcu dr. Nikola Nikolić ima za seboj bogato revolucionarno življenje; najprej se je kot mlad bosenski intelektualac (rojen leta 1896 v okolici Livna) pridružil napredni mladinski organizaciji »Mlada Bosna«, potem pa se je v Rusiji aktivno udeležil oktobrske revolucije; leta 1941 je bil kot pri-

dr. Nikola Nikolić (po risbi prof. Bogdanovića v Jasenovcu julija 1942)

staš NOB aretiran in malo kasneje poslan v ustaško taborišče Jasenovac. V taborišču je ostal vse do leta 1943, ko so njega in še nekatere internirance partizani zamenjali za ujete Nemce. Potem je opravljal razne dolžnosti v Prvi proletarski, v Bariju in kot član vojaške misije v Parizu ter v Švici. Sedaj živi v Zagrebu. Leta 1948 mu je »Štamparski zavod Hrvatske« tiskal »Jasenovački logor«, pa tudi drugače je v časopisih in revijah objavljala članke o grozotah, ki so se dogajale v Jasenovcu in ki jih je zvečine tudi sam doživel.

O knjigi Taborišče smrti Jasenovac, ki jo je pred kratkim izdal zavod Borec, je Zdenko Rotar zapisal med drugim tudi tole:

— Ne more biti nobenega dvoma, da napisano delo predstavlja avtentično, izvirno pričevanje o največji strahoti druge svetovne vojne na ozemlju jugoslovanskih narodov, o strahoti, ki že v imenu »Jasenovaca« pove mnogo. Toda vse naše predstave, znanje in vtisi, ki smo jih imeli o kon-

centracijskem taborišču Jasenovac, so bile nepopolne, nedosledne in izginejo v pozabo, ko jih sočimo z delom dr. Nikolića. Zgrozimo se, ko slišimo imena Dachau, Buchenwald, Rab, Padova itd. Zdi pa se nam, da tudi ta imena ne prenesejo soočenja z Jasenovcem... Eno je nesporno: v Jasenovcu je največje grobišče jugoslovanskih narodov; je na naših tleh neizbrisen madež največjih in najbolj zverinskih pokolov ljudi; Jasenovac po obliki grozodejstev premaga tudi najbolj znane množične likvidacije v nemških taboriščih; Jasenovac je najbolj neposreden in neizpodbiten dokaz velike moralne in politične odgovornosti predvojne meščanske politike...

Umrli je eden najplodovitejših prevajalcev

Sredi minulega tedna nas je presenetila turobna vest, da se je na otoku Lošinju ponesrečil in nato v bolnišnici umrl tovariš Jože Zupančič, eden najstarejših slovenskih novinarjev in najplodovitejših prevajalcev.

Umrli je mož jeklene volje, ki je pri delu zalegel za štiri in dan za dnem polnil strani slovenskih časnikov s čisto slovensko besedo. Umrli je prevajalec nešteti del iz ruščine,

češčine, nemščine in srbohrvaščine. Bibliograf, ki bodo ugotavljali, kaj vse je prevedel, ne bodo imeli lahkega dela!

Prevajal je tudi za zavod »Borec« in za naše glasilo »TV 15«.

Njegova življenjska pot je bila burna. Bil je sin kmečkih staršev iz Zavrtača. Kot mlade študenta ga je zajela vihra druge svetovne vojne. Na ruski fronti je prebегnil k Rusom. Udeležil se je oktobrske revolucije (kar je opisal v Ljubljanskem dnevniku in Delu). Po vrnitvi iz Rusije se je vključil v vrste slovenskih novinarjev. Dolgo vrsto let je bil urednik Slovenskega naroda. Po njegovi zaslugi je iz vrstic tega časnika marsikdaj kljub strogi cenzuri zavela napredna misel.

Med drugo svetovno vojno je moral prestopiti usodo nešteti slovenskih domoljubov: policija ga je preganjala in ga poslala v koncentracijsko taborišče Dachau, od koder se je vrnil po osvoboditvi.

Ni dolgo počival — za »Ljudsko pravico« je bil kot naroden. Pri tem listu je prevajal leta in leta, vse do njegove ukinitve, nato pa je prešel k Delu, kjer je ostal v službenem razmerju do svoje upokojitve. Po upokojitvi pa je delal honorarno...

Ljudje s tako energijo, kakršno je imel Jože Zupančič, so redki. Njegova smrt pomeni za slovensko časopisno in založniško podjetja hudo izgubo.

Bil pa je tudi plemenit človek in dober tovariš. Zato nam je hudo za njim...

FRANCE SUSTERSIC

Zanimivosti

Predsednik Tito odlikoval Božidarja Jakca

Predsednik Skupščine SR Slovenije Sergej Kraigher je pred kratkim izročil Božidarju Jakcu odlikovanje »red republike z zlatim vencem«, s katerim ga je odlikoval predsednik republike Josip Broz-Tito ob njegovi 70-letnici. Ob tej priložnosti je predsednik Kraigher prikazal ustvarjalno osebnost Božidarja Jakca in velik delež, ki ga je umetnik prispeval v zgradnico slovenske in jugoslovanske umetnosti. Še zlasti je poudaril njegov prispevek v narodnoosvobodilni borbi in povojni socialistični graditvi, še posebej na področju umetnosti in kulture.

Razstava v hiši Ane Frank

V hiši Ane Frank v Amsterdamu so odprli zanimivo razstavo z naslovom »Židovski tisk v Nizozemski in Nemčiji od leta 1674 do 1940.«

Dedijer na univerzi v ZDA

Zgodovinar in profesor Vladimir Dedijer bo v kratkem odpotoval v ZDA na povabilo znane univerze Massachusetts Institute of Technology, kjer bo predaval ves zimski semester. Za temo svojih predavanj si je izbral »Kmetje v revoluciji 20. stoletja«. M. T. I. je prvič povabil profesorja Dedijerja pred dvema letoma, toda ameriška vlada mu v času Johnsonovega predsednikovanja — zaradi njegovih znanih stališč do Vietnama in udeležbe v Russellovem sodišču — ni odobrila vizuma.

Arthur Miller proti atenskem režimu

Znani ameriški književnik Arthur Miller je prepovedal, da bi v Grčiji predvajali njegova dela. S tem protestira proti vojaški diktaturi in proti temu, da drži grški vojaški režim v zaporu 16 književnikov. Prikazovanje njegovih del bi utegnilo roditi zmotne sklepe v deželi, kjer vlada z nogami tepta pravice državljanov.

Jackie drugače

Knjig o Kennedyjevih kar noče biti konca. Zdaj je izšla knjiga z naslovom »Življenje z Jacqueline Kennedy«, ki utegne bivšo prvo damo Amerike spraviti v nemajhno zadrego. Napisala jo je Mary Barelli Gallagher, ki je bila nekaj časa tajnica predsednika Kennedyja, nato pa pomočnica njegove žene. »Jackie je bila sila zaupljiva, saj je za družinskih izdatke porabila več denarja kot je bila plačala predsednika ZDA; tako je v letu 1962 porabila 121.461 dolarjev, plačala njenega moža Johna Kennedyja pa je bila takrat 100.000 dolarjev,« piše Barelli Gallagher.

Aplavz za »Breze«

Pavlovičev film »Breze« — dokumentarec o drevesih, ki so jih zasadi v spomin sovjetskim vojakom, ki so padli pri nas — je bil na filmskem festivalu v Moskvi sprejet z velikim aplavzom. Tudi glasilo ministrstva obrambe SZ »Krasnaja zvezda« govori v superlativih o tem filmu. Po oceni spremljevalcev festivala ni bil v sovjetskem tisku noben film, prikazan na letošnjem festivalu, deležen tolikšnih pohval, kot prav ta.

V Pridvoru nov spomenik padlim v NOV

Borci iz Pridvora so sklenili, da bodo postavili spomenik padlim borcem v NOV in uredili okoli njega park. Najlepši prostor zanj je na meji med zadržnim domom in cerkveno zemljo, zato so zaprosili koprsko občinsko skupščino za potrebo lokacije. Prosili so tudi koprsko škofijo in le-ta je takoj podpisala pogodbo za oddajo zemljišča. Pri spomeniku bodo uredili parkirni prostor.

Spominska razstava na Pohorju

Muzej ljudske revolucije v Slovenji Gradcu je ob petindvajsetletnici partizanskih bojev na Pohorju pri ohranjeni bolnišnici pri Trški gori pod Malo Kopo pripravil stalno spominsko razstavo nekaterih predmetov, ki so jih uporabljali pri delu v teh bolnišnicah.

Partizanska ljudska pesem

Srnjak in smreka

Zimska noč, vsa bela
bisere je v sneg pripela.
Gozd je v mesečini tiho spal,
mrz pa je po vejah tve tkal.

Taval je po hosti mlad srnjak,
pešal mu je že korak,
kot da lačen in premražen išče
toplo zavetišče.
Trudno je telo naslonil
stari smreki na visečo vejo,
glavo je počasi sklonil
in obližnil sneg, da pogasi si žejo.

»Zlekni se,« mu reče smreka vin zaspil
v varstvu mojem,
kot so one strašne dni
se med vročim bojem
partizani, za trenutek odpočili.
Oh, bili so hudi časi,
ko so borci tu na jasi
ognje si kurili.
Kakor ti sedaj,
vsi izčrpani, so mrz in glad trpe!
Skozi gozd drveli
juriši in hajke so tedaj.
Kolikokrat je tiste dni
mrzli sneg stalila topla kri!»

Ludovika Kalan

Viktor Polak

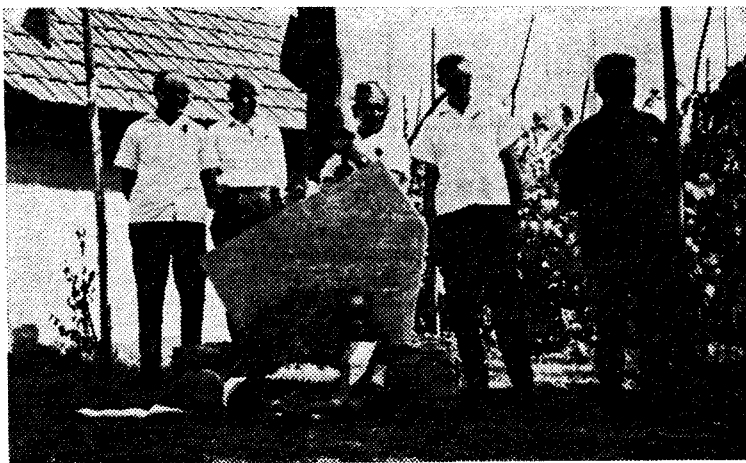
Pred kratkim je kot žrtev prometne nesreče umrl — star komaj štirideset let — Viktor Polak, znan kot neumoren in sposoben javen delavec in organizator.

Težavno je bilo njegovo življenje, saj se je odvijalo brez staršev in doma ter v času druge svetovne vojne — po italijanskih taboriščih. Po letu 1945 je bil z njemu lastno vztrajnostjo in neizčrpno življenjsko silo — poleg rednega dela v SZDL — prisoten povsod, kjer je nastajalo kaj novega. Tako je njegovo ime vtkano v številne prireditve teh let: velika politična zborovanja na Ok-

roglici, v Dolenjskih Toplicah, Ljubljani, Velenju; ob VII. kongresu ZKJ, svetovnem kongresu PEN klubov na Bledu, pri mednarodnih grafičnih razstavah v Ljubljani, na številnih mladinskih delovnih akcijah, velikem tradicionalnem pohodu mladine po poteh partizanske Ljubljane in še in še.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu!

Predstavniki ZB NOV Birčna vas ob odkritju plošče.

(Foto: Peter Romanič)

Žrtev ne smemo pozabiti

»Ta košček naše dolenske zemlje so v vseh letih osvobodilne vojne zvesto branile zaščitne enote partizanskih oboroženih sil in s tem varovale osvobojeno ozemlje...«

To je del teksta na spominski plošči, ki so jo odkrili na Cerovcu pri Birčni vasi v nedeljo 27. julija 1969.

Vzlic hudi pripeki in samotnemu kraju se je svečanosti ob odkritju spominskega obeležja na Cerovcu zbralo več sto ljudi, med njimi presenetljivo veliko mladine. Ta »košček naše dolenske zemlje«, manjši hribček z cerkvico na vrhu ter vinogradi in zidanicami na južni strani, je bil med NOB pozorišče zagriženih in krvavih bojev. Tu, nekaj kilometrov južno od Novega mesta je bila obrambna črta za varovanje osvobojenega ozemlja. Na tem kraju je tudi padlo, po spominu ljudi, več kot 50 partizanov. Kot je rekel v govoru ob odkritju plošče domačin Tone Podčrvina, je tudi ta hribček prepojen z krvjo padlih borcev za svobodo. Udeleženci slavja so z za-

nimanjem prisluhnili govoru tovariša Podčrvine, ki je opisal boje okoli Birčne vasi in po vsej naši domovini, spominjal se je velikih žrtev, ki jih je terjal narodnoosvobodilni boj, prav tako se je spominjal velike opore, ki so jo imeli partizani pri ljudeh v teh krajih, brez katere bi bilo še več žrtev, boj še bolj krvav. Opozoril je zlasti mladino, ki uživa sadove zmage, naj nikoli ne pozabi na žrtve, ki smo jih dali za to zmago.

Potem, ko je predsednik ZB Birčna vas Janez Hrovatič odkril spominsko obeležje, je sledil kulturni program, v katerem so sodelovali: enota garnizona JLA iz Novega mesta, moški pevski zbor »Dušan Jereb« iz Novega mesta, mladina osnovne šole Birčna vas in orkester JLA. Ploščo je dalo napraviti ZB NOB Birčna vas predstavniki krajevne skupnosti pa jo je prevzel v varstvo.

Praznik v Pustih Ložcah

Na dan vstaje, 22. julija, se je v partizanskih Pustih Ložcah na Bohorju zbralo preko tristo ljudi, da proslavi praznik dneva in hkrati tudi petindvajsetletnico pohoda XIV. divizije preko Bohorja. Nekdanji borci, kurirji, aktivisti in prijatelji Bohorja so pričeli prihajati v to partizansko vasico že v jutranjih urah. Kar pet dni pred njimi so že prišli na Bohor tudi ranjenci XIV. divizije, ki so v težkih dneh narodnega odpora in borbe iskali zdravja v prvi partizanski bolnišnici na Bohorju. Tudi takratni njihov bolničar tovariš Šiška je prišel kljub težki invalidnosti.

Pri obnovenem obeležju, ki stoji v bližini vasi na kraju, kjer je bilo pokopanih pet borcev, katere so 28. januarja 1945 ustrelili v vasi Nemci, se je okrog desete ure oglasila rudarska godba in s partizanskimi skladbami povabila vse zbrane na slavnostni prostor k svečani proslavi. Ko so se udeleženci nato napotili od Zupančeve hiše za zvoki senovske rudarske godbe, je le malokdo vedel, da je šel prav po isti poti, po kateri je 28. januarja 1945 moralo iti pet mladih partizanskih borcev v smrt.

Proslavo je otvoril in pozdravil vse navzoče predsednik ZB Senovo tov. Lovro Breznik. Po otvoritvi proslave in počastitvi padlih borcev z enominutnim molkom je godba zaigrala žalostinko »Žrtvam«, moški pevski zbor iz Brestanice pod vodstvom tov. Moškona pa je zapel »Le naprej odred kozjanski!«. Tovariš Zmave je pozdravil na proslavi zbrane ranjence XIV. divizije, mladinke pa so jih istočasno »zaznamovale« z rdečimi nageljni. Po leg predstavnikov krške občine se je

udeležil proslave tudi nekdanji prebri-sani kozjanski partizanski kurirček Marjanček — sedanjí predsednik sevníške občinske skupščine tov. Gabrijel. Slavnostni govor je imel predsednik krške občinske skupščine tovariš Jožko Radej. V svojem klenem govoru je povedal marsikaj o upornikih, ki so se pred četrtsotletjem pod Bohorjem in na Bohorju uprli krutemu okupatorju, Tišina, ki je vladala med njegovim govorom, je najboljši dokaz, da je govornik znal pritegniti zanimanje množice. Mladinka Kuselnova iz Brestanice je zelo doživeto podala dve recitaciji, pobudnik obnovitve partizanske bolnišnice na Bohorju tovariš Ožanič tam od Kolpe, pa je spregovoril zbranim v imenu ranjencev XIV. divizije. Pevci so mu v odgovor zapeli pesem »Ob Kolpi«.

Ob koncu proslave je pod vodstvom tovariša Ivačiča prikorakala na slavnostni prostor četa partizanov s harmoniko in zastavo na čelu, se ustavila ob partizanskem grobu, na katerem je malo prej odkril spominsko obeležje tajnik občinskega odbora ZB NOB iz Krškega tovariš Dragan — ter počastila spomin padlih za svobodo.

Po končani proslavi se je ob Zupančevi hiši, v kateri je našlo pred četrtsotletja toliko potrebnih borcev dobro partizansko mater in zanesljivega aktivista Tineta, zbralo vse, kar je ta dan prišlo na Ložce. Bivši aktivist Tine in njegova družina so poskrbeli za dobro jedajo in pijačo, godba in pevski zbor pa za prijetno razpoloženje vseh, ki so prišli ta dan na Bohor od Kolpe, Ljubljane in celo iz daljnega Mostarja.

M. Z.

Imeli smo ljudi

Anton Makovec

tudi dr. Joža Vilfan.

Pokojni Anton Makovec je po prvi svetovni vojni kot napreden in nacionalno zelo zaveden mož aktivno sodeloval v pevske in bralno društvo Brje. Društveno zastavo, izdelano leta 1905 je ohranil ves čas okupacije in fašizma. Danes je zastava v ljudskem muzeju v Kromberku.

Zaradi svoje napredne usmerjenosti in nacionalne zavednosti je užival velik ugled ne le med vaščani, temveč v vsej Vipavski dolini. Med NOB se je že leta 1942 priključil narodnoosvobodilnemu gibanju. Bil je tedaj tajnik vaškega odbora OF. Po kapitulaciji Italije je bil kot razgledan in vpliven mož središče organizatorjev upora na tem območju. Težko je našel vse funkcije, ki jih je v tem času opravljal. Na prvih svobodnih volitvah ljudske oblasti 1944. leta je bil izvoljen za predsednika krajevnega NOO. Brje, kasneje pa je bil tudi tajnik rajonskega odbora OF za to območje. Kmalu nato je bil izvoljen za člana okrajnega NOO. Do leta 1951 je bil porotnik okrajnega sodišča ter dve mandata dobi od bornik okrajnega ljudskega odbora Gorica. Kot napredno usmerjen kmet je bil več let odbornik Vinarske zadruga v Vipavi, vaške nabavno-prodajne zadruga in nekaj časa tudi član upravnega odbora zadruga poslovne zveze in zadruga posojilnice. Aktivno se je udeleževal v delu združenja borcev, še par dni pred smrtjo je naročil odbornikom te organizacije, kako morajo izvajati letni program dela. Že nekaj let pa vse do svoje smrti je bil član občinskega odbora Zveze združenj borcev Ajdovščina.

Z njegovo smrtjo so nekdanji borci NOV izgubili dobrega iskrenega tovariša.

I. SUČUR

Jože Vari

Velika udeležba na pogrebu pokojnega Jožeta Varla z Jesenic, 20. julija, je pokazala, kako je bil pokojnik priljubljen in kako so ga vsi spoštovali. Na zadnji poti so ga spremljali njegovi tovariši, prostovoljci za severno mejo, člani ZB NOV, gasilci in številno drugo občinstvo.

Pokojni Jože Vari je bil rojen leta 1897 v Kamni Gorici in se je že zelo mlad vključil v prostovoljno gasilsko društvo in v teh vrstah je ostal celo življenje. V času prve svetovne vojne

je bil mobiliziran in več časa je bil v Romuniji pri takratnem avstrijskem 27. domobranskem polku, pri katerem je bilo veliko število naših slovenskih rojakov. Po razsluži stare avstroogrske monarhije se je vrnil domov in se že v začetku novembra leta 1918 prijavil kot prostovoljec v Ljubljensko skupino, da pomaga braniti našo komaj rojeno Jugoslavijo, katere je bila na severu močno ogrožena. Sodeloval je v raznih bojih, to in onstran takratne meje in vedno je bil ponosen nato, da se je boril za svojo domovino, takrat, ko še ni bilo redne vojske. Po vrnitvi domov, se je posvetil gasilstvu in veliko zaslug je imel za razvoj gasilstva v Kamni Gorici, kakor tudi na Jesenicah, kamor se je kasneje preselil. Kar štirje predstavniki gasilcev so ob odprtju grobu poudarjali njegove zaslug. Tudi med narodno osvobodilno vojno je vedel, kje je njegovo mesto, saj se je že leta 1941 vključil v narodnoosvobodilno gibanje in aktivno sodeloval ves čas vojne. Po vojni pa je bil zopet eden najboljših agnih delavcev pri obnovi porušene domovine in pri raznih političnih in družbenih organizacijah.

Prostovoljci borci za severno mejo 1918/19 so ga še posebno cenili, saj je bil dolgo vrsto let član odbora njihove organizacije, ne le kot član, ampak vedno kot deloven tovariš.

S. SORLI

Marija Melink

Meseca junija so v Mozlju pri Kočevju pokopali Marijo Melink. Rodila se je v slovenski Benečiji in poročila z Ivanom Melinkom iz vasi Melinki pri Kanalu ob Soči. Z možem sta živela na kmetiji. Oba sta bila zavedna Slovencata, zato sta že leta 1928 zapustila domačijo in odšla v Jugoslavijo. Naselila sta se v Kočarjih, kmalu zatem pa v Mozlju. Mož je delal po gozdovih in kot poštar. Da bi lahko preživljala pet otrok, je hodila Marija na delo h kmetom, čistila in kuhala na orožniški postaji. Po okupaciji se je vsa družina, vključila v OF. Najstarejši sin Gvido, ki je bil v teh dneh na učiteljsku v Ljubljani, je odšel pomladi 1942 v partizane; meseca maja pa je odšla v gozdove Roga vsa Melinkova družina. V času roške ofenzive so jih na Pokštajnu zajeli, očeta internirali, mater z otroki pa odpeljali v Spodnji Log. Rešila sta se le sinova Gvido in Silvo in ostala v vrstah borcev NOV, v času nemške ofenzive se jima je pridružil tudi oče. Po končani vojni sta živela v Mozlju, otroci pa so odšli po službah. Življenje je Marija nudilo malo lepega, pred nekaj leti pa je izgubila tudi moža.

K poslednjemu počitku so jo spremlili vsi, ki so jo imeli radi, in teh ni bilo malo!

PETER SOBAR

France Račič

Smrtna kosa prav pridno posega v vrste bivših borcev za severno mejo. V kratkem zaporedju so umrli trije tajniki občinskih odborov ZPSM 1918 do 1919 in sicer Franjo Kurinčič v Kobariidu, Jernej Hren v Kočevju, Mirko Mikelc v Petrovčah in zadnji, tovariš France Račič v Novem mestu.

Pogrebi vseh štirih tajnikov, so dokazali, da le-ti tovariši niso bili priljubljeni samo pri svojih članih, temveč so bili kot dobri družbeni delavci spoštovani pri svojih soobčanah.

Pokojni France Račič je bil v Novem mestu znana osebnost. Poznali so ga vsi nekdanji borci za severno mejo tja do Krškega, Šentjerneja, Leskova in drugih krajev, kjer prebivajo sivolasi koroški borci. S smrtjo Franceta Račiča pa je utrpela tudi ljudska tehnika udarec, od katerega se bo le stežka opomogla. Tudi pri tej organizaciji je vodil dolga leta tajniške posle in mu ni bilo nobeno delo pretežko in zamudno. Vse svoje naloge je izvrševal z globoko zavestjo, da je vsak, tudi najmanjši kameleček vzidan v skupno stvarbo, vreden truda. Nikdar ni iskal ne časti, ne plačila za svoje delo. Tovariš Račič je bil tudi zastopnik upokojencev v KZSZ v Novem mestu, od koder je bil delegiran tudi v Skupščino republiškega zaveda za soc. zavarovanje, kjer je vedno tehtno zagovarjal interese upokojencev in zaveda kot takega. Vse delo, katerega je v svojem življenju opravil, mu bo zagotovilo vsesplošen in tople spomin. Prav tako pa tudi ostalim trem tajnikom zveze bivših koroških borcev, ki so vse prerano zapustili članske vrste. Naj uživajo večni počitek v domači slovenski zemlji.

FRANJO KRISTAN

prof. Fran Mašera

Ravno na dan pred dnevom vstaje so pokopali v Ljubljani profesorja Frana Mašero, ki je dočakal častiljivo starost 93 let. Pokojni je bil rojen v Kobariidu v poznani narodnozavedni in napredni družini. Od leta 1904. je služboval na tedanjem učiteljsku v Kopru, kjer so se šolali slovenski, hrvaški in italijanski učitelji. Nato pa še na ženskem učiteljsku v Gorici. Ob izbruhu prve svetovne vojne, se je preselil z družino v Ljubljano, kjer je služboval na bivši realki v Vegovi ulici. Vzgojil je mnoge slovenske učitelje in učiteljice.

Njegov sin, poročnik korvete Sergej Mašera je skupno s tovaršem Spasičem, ob kapitulaciji Jugoslavije miniral rušilec »ZAGREB« in oba sta bila za svoje junako delo proglašena za narodna heroja, ko sta z ladjo izginila v valovih našega Jadrana.

Profesor Fran Mašera je bil še edini živí profesor nekdanjega učiteljskega v Kopru. Njegovi hčerki in sinu in ostalim svojem izrekamo iskreno sožalje.

STANKO SKOCIR

Prehitro smo pozabili na obljube...

Na številnih slavnostnih proslavah »dneva borca«, srečanjih borcev ob obletnicah ustanovitve te ali one enote, obujamo spomine in obljube, ki smo jih dali med usodnimi dnevi med narodno osvobodilno vojno, da bomo skrbeli za otroke padlih partizanov in žrtev fašističnega terorja, da bodo prišli do potrebnih strokovnih kvalifikacij in zaposlitve. Tudi drugi pristojni forumi so to skrb poudarjali še zlasti prva leta po osvoboditvi, vendar se o tej pomoči otrokom padlih borcev v zadnjem času izogibajo dati kakršnekoli izjave o skrbi za te žrtve. Kakor smo v vseh stvarih površni in pozabljivi, tako sem prepričan, da nihče ne razpolaga s pregledom, da bi podal poročilo, kaj se je za to stvar storilo. Čas od osvoboditve do danes še ni toliko odmaknjen, da ne bi mogli dobiti pregleda, koliko je bilo takih otrok ob osvoboditvi, koliko jih je prišlo do kvalifikacij, kje so če so zaposleni, kaj je z njihovo usodo. Nekaj je sicer naravno, da gredo določene stvari v pozabo, vendar pa obljube, ki so bile dane ne bi smele iti v pozabo. Nadalje je ugotovljeno, da je med otroki padlih borcev, ki so prišli do visokih strokovnih kvalifikacij zelo malo, ker je bila na žalost pomoč družbe skromna in precej preskopa, da bi jim omogočila priti do visokih kvalifikacij.

V glavnem se na te otroke, ki so danes že dorasli sploh ne gleda pod kakšnimi pogoji so prišli do kvalifikacij niti niso enako tretirani, kakor otroci živih soudeležencev NOV, ki jim starši danes na eni strani omogočajo zaposlitev, na drugi strani pa jim celo iz sredstev za gradnjo stanovanj borcev omogočajo gradnjo ali nakup stanovanj.

Če govorimo o teh bolečih in paradoksnih stvareh otrok padlih borcev, da le-ti največkrat ne najdejo zaposlitve doma in da se

morajo udiinjati pri bivših okupatorjih, potem vemo, da je tu nekaj gnilega in da so dejanja različna od besed in da so vsi govorci o pomoči otrokom le prazna retorika. Menim, da so nekateri borci, ki še odločajo zaradi malomeščanskega ugodja le preveč neobčutljivi za druge, da so pozabili na obljube in da z nerazumevanjem rešujejo vprašanje eksistence takih otrok, namesto da bi družba že od vsega začetka imela nad njimi patronat in jim posvečala največjo pozornost in jim namoščila njihove starše, ki so s krvjo zagotovili to kar imamo danes. Ne samo ZB, ki ima skromne vire, temveč celotna družba bi morala dati za delovna mesta na razpolago — v kolikor je potrebno — tudi sredstva, in energično postaviti vprašanje njihove zaposlitve. Po skupščinskih odborih se danes razpravlja o imobilizaciji viška sredstev, na drugi strani pa ne zagotavljamo sredstev za odpiranje novih delovnih mest. Nadalje se ne umaknejo v dokončen pokoj tisti, ki kot upoko-jenci z visokimi pokojninami zasedajo in odžirajo kruh ljudem, ki imajo visoke kvalifikacije, pa ne morejo priti do zaposlitve. Tudi tu se postavlja vprašanje, kje je tu doslednost in pravičnost?

Vkljub takemu stanju pa hočejo nekateri vse te stvari poenostaviti, češ da ni denarja za odpiranje novih delovnih mest in naj se zaposlijo pri bivših okupatorjih. Vsi tisti, ki postavljajo rešitev otrok padlih borcev tako, odpirajo »dialog«, da ni pri merodajnih ljudeh pripravljenosti in poštenosti, da bi skupno reševali skrb in izpolnili obljube, ki smo jih dali umirajočim tovaršem.

V kolikor nismo sposobni danih obljub uresničiti, potem se postavlja vprašanje, kdo in v kakšnem imenu govorimo o skrbi, ko pa vsi vemo, da ni tako.

LOJZE KERSNIČ

Politični razgledi

Ko bi bili vraževerni, bi prav gotovo lahko rekli, da so Kennedyjevi zakleta družina. Oče Joseph Kennedy, ki je bil nekoč ameriški veleposlanik v Londonu, je svoje štiri sinove namenil najvišji politični karieri: postali naj bi predsedniki ZDA.

Najstarejši sin Joe je bil med drugo svetovno vojno pilot in njegovo z bombami naloženo letalo je eksplodiralo med poletom nad Nemčijo. Drugi sin John je postal predsednik ZDA, vendar so ga v Dallasu zadele atentatorjeve krogle. Johnovo poslanstvo je hotel prevzeti Robert, ki je že bil v časih bratovega predsednikovanja pravosodni minister ZDA. Pognal se je v boj za predsedniško mesto, vendar je v Los Angelesu dočkal Johnovo usodo.

Preostali so še en moški v sicer številni družini: Edward Moore Kennedy, danes star osemindvajset let. Dobri prijatelji in znanci pravijo, da so v Tedu združene vse najboljše lastnosti Johna in Roberta, predvsem Johnova očarljivost in Robertova zagrizenost. Ted je bil kar dober študent (milijonarski oče mu je dajal komaj deset centov žepnine na teden, čeprav mu je pozneje zapustil milijon dolarjev dediščine) in za politika rosn mlad — imel je trideset let — ko se je pognal v boj za senatorja v domači državi Massachusetts. Govorili so, da si bo zlomil vrat, toda dobil je 69 odstotkov glasov. Pri tridesetih letih je bil ravno toliko star, da so ga »spustili v senat«. Tedaj so mu sicer metali polena pod noge. Novinarji so izbrskali pripetljiv iz Tedovih študentskih let, ko je na izpit iz španščine poslal bolj podkovanega prijatelja. Toda mladi senator je greh javno priznal in volilci so mu odpustili.

V senatu je bil Ted tako pameten in spreten, da se ni prerival v vrh, marveč je vztrajno in učinkovito delal v raznih komisijah. Veljal je za liberalca, ki se je na primer v boju zoper revščino zmerom zavzemal za najodločnejše reforme.

Ko je junija 1968 Robert umrl, se je Ted zaprl vase. Prijatelji so mu sicer prigovarjali, naj se bojuje za demokratskega kandidata proti Nixonu. V demokratski stranki že tako niso bile ugodne razmere za zmago (zaradi Johnsonove politike), razen tega pa je Ted menil, da je premlad: predsednik ZDA se ne more postati pri sedemindvajsetih letih.

Toda dan po demokratski konvenciji je Ted dal izjavo, ki so jo natisnili vsi časopisi: »Danes spet prevzemam svoje javne odgovornosti. To storim, kot sta pred menoj storila moja brata... Poslanstvo, ki mi je bilo določeno, bom izpolnjeval pravično in pogumno.« Potem pa je predlagal osnutek za sklenitev miru v Vietnamu. Edward Kennedy je nekako javno spoznal, da so se ZDA —

Deset ur

v Vietnamu, v Latinski Ameriki in velemestnih getih — znašle v slepi ulici. Izjavil je, da bi se morale ZDA »častno« umakniti iz Vietnama, da bi morale izdelati in podpirati predlog za sprejem LR Kitajske v ON, napadel je protiraketni obrambni sistem, ki ga ZDA nameravajo zgraditi pod Nixonovim predsedništvom, češ da v tem tičita politična nevarnost in strateška neučinkovitost. Zahteval je tudi večje kredite za boj proti revščini.

Obenem se mu je posrečila drzna politična operacija: zapodil se je v boj za pomočnika voditelja demokratske skupine v senatu, za položaj, ki sicer ni izredno pomemben na zunaj, saj zahteva predvsem veliko dela. Toda s tega položaja je mogoče bolje nadzorovati senat in Johnson, ki se je izkazal kot odličen »nadzornik« senata in kongresa, je tudi bil na tem položaju. Ted ni imel — vsaj govorili so tako — nobene možnosti, da izpodrine južnjaškega reakcionarja Russella Longa s tega položaja. Long je šel celo na dopust, toda medtem so Kennedyja izvolili z 31 proti 26 glasovi...

Postajal je vse bolj popularen in pred kratkim ga je prepoznalo 94 odstotkov Američanov po fotografiji: rekord, ki ga dosežejo le filmske zvezde in vrhunski poklicni športniki. Ankete so tudi pokazale, da bi 46 odstotkov Američanov (pri tem 64 odstotkov demokratskih volivcev) rado videlo Edwarda Kennedyja v Beli hiši že leta 1972.

Potem pa je prišel 19. julij 1969. Vsa Amerika se je veselila uspeha vesoljcev v Apollu-11, iz Chappaquiddicka pa je prišla presenetljiva novica: iz dva metra globokega morja pri tem otočku v Massachusettsu so potegnili oldsmobile, na katerega zadnjem sedišču je bilo truplo plavalase, osemindvajsetletne Mary Jo Kopechne. Po registrski tablici so ugotovili, da je avtomobil last Edwarda Kennedyja. Dekle je bila tajnica pri Robertu Kennedyju, pozneje pa je delala tudi za Edwarda.

Načelnik policije Dominick Arena je že hotel obvestiti senatorja, da je nekdo bržkone ukradel njegov avtomobil in zapeljal v morje, ko se je ob desetih dopoldne oglašil pri njem Ted z advokatom. Dal je izjavo. Udeležil se je tekmovanja za jahtami, potem pa so prijatelji povabili šest deklet, ki so vse sodelovale v volilnih kampanjah bratov Kennedyjev. Bil naj bi prijeten večer, na katerem naj bi obujali spomine in malo pili (ugotovili so, da je Mary Jo Kopechne spila največ dva koktajla). Dekle je hotela v bližnji motel, kjer je najela sobo, Edward pa se je ponudil, da jo popelje do broda. Zadnji brod je peljal popolnoma, zato se je mudilo. Pri tem pa je Ted zgrešil pot, peljal drugje, se znašel na ozki cesti ob morju, zapeljal čez rob in v morje. Rešil se je, se nekačkrat potopil, toda dekleta ni mogel rešiti. Vrnil se je k vili, kjer so bili prijatelji, sedel v neki avtomobil, nato pa so ga prijatelji peljali domov. Zjutraj, ko se je pravzaprav zavedel, kaj se je zgodilo, je odšel na policijo.

Toda vse skupaj je zelo zapleteno. Prvič: kakšne vrste je bila zabava? Čisto nedolžna ali že podobna orgiji? Zakaj se Ted ni potil k bližnji hiši, kjer so se imeli luč, namesto da se je vrnil peš k vili? Zakaj ga prijatelji niso peljali na policijo? Zakaj so dekleta, ki so se udeležile zabave, drugega dne izginile? Zakaj je Kennedy prišel na policijo šele drugega dopoldneva ob desetih?

Vendar ne gre samo za »vino in ženske«, marveč predvsem za zakon: po zakonu pa je Kennedy naredil »prekršek bega«, za kar bi utegnil dobiti od dveh mesecev do dveh let zapor (dobil je pogojno dva meseca in takoj je sam od sebe priznal, da je kriv). Ge za tistih deset ur, od nekaj minut pred polnočjo do približno desetih dopoldne, ko bi Kennedy moral prijavit nesrečo: »Če bi bil doma samo pet minut, ne da bi me poklical, bi že naredil prekršek.« pravi policijski načelnik Arena.

Teh deset ur utegne zapečatiti politično usodo Edwarda Kennedyja. Vodja demokratske skupine v senatu Mike Mansfield, čigar pomočnik je Ted, je sicer rekel, da mu še naprej zaupa in da njegova politična kariera še ni prizadeta, »sicer pa tako ni nameraval kandidirati za predsednika že leta 1972«... Demokratski strateg v senatu mu že iščejo naslednika za predsedniške volitve v letu 1972.

Toda Ted je pravi Kennedy in misli, da bo premagal tudi to najhujšo oviro.

KOMENTATOR

Streliški šport v delovnih organizacijah

V dokaj številni delavni organizaciji »VOZILA—Gorica« deluje malo številčna organizacija ZB. V njej ni več kot 30 članov. Po buda upravnega odbora organizacije ZB pa je več kot koristna. Organizacija ZB je od Sindikalne podružnice prejela del finančnih sredstev, ki naj bi jih borci porabili za rekreacijo, zabavne večere, izlete in podobno. Niti eno in ne drugo, so dejali člani upravnega odbora ZB. Na sestanku so se domenili, da organizirajo streliško tekmovanje z MK puško za celoten svoj kolektiv. In res, v treh popoldnevih se je na poljskem-provizoričnem strelišču zvrstilo nad 110 članov, ki so prvo streljali neodrejeno, nato pa v skupinah po trije. V dveh popoldnevih so strelce le zbirali in ugotavljali kateri je najboljši, tretje popoldne pa je bilo finalno tek-

movanje za najuspešnejšo ekipo in najboljšega strelca v delovni organizaciji.

V finalnem tekmovanju se je zvrstilo 9 ekip po trije člani. Vsak tekmovalac je sestrelil 30 nabojev za oceno in 9 poizkusnih. Tekmovatji pa je moral iz treh položajev v 100 m oddaljeni cilj. Med tekmovalci je bilo veliko takih, ki niso imeli puške v rokah več kot 10 let, nekateri pa celo vse od II. svetovne vojne naprej. Res, da ni bilo mogoče pričakovati izrednih rezultatov, vendar je uspel način, kako prispevati vsaj majhen delež pri utrjevanju tradicij NOB, istočasno pa dati svoj prispevek v splošni obrambni sposobnosti. Organizacija ZB je prve tri ekipe nagradila z diplomami in manjšimi denarnimi nagradami.

L. KOTAR

Kdo bo šel na izlet?

Tekmovanje za pridobivanje novih naročnikov smo zaključili 30. junija 1969. 177 poverjenikov nam je poslalo v času od 1. januarja 1969 do zaključka tekmovanja 2.981 naslovov novih naročnikov.

Ob razpisu tekmovanja smo se domenili, da izmed vseh ki nam v tem času pošljejo novega naročnika, izrečemo 40 od njih in jih popeljemo na enodnevni izlet v določeni kraj v Sloveniji, katerega naj izbere izrečanci sami. Torej tisti, katerih imena objavljamo in ki ste bili izrečani pozor! V desetih dneh po objavi v »TV-15« pišite dopisnico na upravo »TV-15« napišite kraj za katerega se ogrevate, da vas popeljemo. Kraj, ki si ga hošete izbrati vi sami in bo dobil največ glasov, bo deležen obiska našega prvega izleta poverjenikov »TV-15«.

Pa pogledmo, komu je ta prijeten izlet namenjen v septembru tega leta:

Robert Ivan, Ribnica na Dol. 116, Savron Ernest, Ankarani 91, Gosnik Lojze, Kajuhova 16, Bled, Klemenčič Rado, Milavčeva 43, Brežice, Pavlič Ivan, Crni Kal 19, Skrlj Marija, S. Rozmana 28/II. Cromej, Pirmat Jožeta, Dol. Logatec 352, Kurbus Franc, telni, sekretar ZZZB NOV Gor. Radgona, Sobar Anton, Klost. 2, Gradac v B. Krajini, Velkavrh Andrej, Ptujška 401. Hoče, Opacik Milan, Podgorška ul. stolp. II, Kočevje, Strel Karel, V. Komen 8, Koprivnica/

Brestanica, Pavišič Cilka, Senožeti, p. Kresnice, Rovani Pavla, Debro 52/b. Laško, Bogdan Franjo, pošta Ljutomer, Horvat Drago, Razkrižje 32, Ljutomer, Stok Andrej, Marežice 73, Hrašnik Alfonza, Mladinska 12, Maribor, Zalaznik Franc, Praprotnikova 37, Maribor, Arhar Marija, Vaše 46, Medvode, Masten, pismonoša p. Miklavž pri Ormožu, Kozacin Jože, Rakičan 55, Murska Sobota, Rus Anton, Pristava 23, Polhov Gradec, Zupančič Jože, Lucija, blok, p. Portorož, Trebec Danilo, Ul. P. Tomažiča 1. Sežana, Teršelič Anton, Godovič 14, Stahovica, Vrečič, pismonoša pošta Stara Cerkev, Jelen Gregor, Smarje pri Jelšah 25, Sevnica, Kozjak, Lokovica 118, Soštanj, Vozelj Robert, Kisovec 121, Zagorje ob Savi, Kristan Franjo, Triglavška 17, Ljubljana, Križanovski Igor, Viška 49/a, I. stop. Ljubljana, Pavišič Janez, Trnovska 29, Ljubljana, Ferhanc Franc, Majaronova 22, Ljubljana, Pintar Milka, Bizjanova 5/a, Ljubljana, Smolinski Mile, Pavšičeva 4, Ljubljana, Smrekar Fani, Sketova 6, Ljubljana, Semrov Ludvik, Zalog 141, Ljubljana-Polje, Valjavec Julka, Roževa 21, Ljubljana, Trdin Franc, Kranjska c., Kamnik.

Ko nam bo znan kraj, kamor si večina želi, bomo pisмено sporočili vse podrobnosti in tudi datum izleta.

Uredništvo in uprava

**SONCE
IN MORJE**
oprema za camp
in vodne športe
čolni Metzler
pri •nama•

— za ljubitelje kampiranja je v Na-ma vsa oprema za šotorjenje: domači in uvoženi šotori, zložitljive postelje, mizice, stoli in ležalniki, kuhališča, posoda ter zračne blazine

— za vodne športe imajo v Na-ma plavuti, uvoženo opremo za podvodni ribolov ter ribiško opremo in uvožene čolne znamke Metzler z motorjem ali brez. Čolne Metzler lahko kupite še za dinarska sredstva samo v Na-ma

— novost: senčniki kombinirani z mizico in prirejeni za sušenje perila za kano-citeto pralnega stroja. Cena 420,00 din.

Dobro je če veste...

Ljudje živijo lahko samo na Zemlji. Profesor in fizik Alfred Kastler, Nobelovec, meni, da živijo ljudje lahko samo na našem planetu. »V vsem sončnem sistemu z njegovimi osmimi planeti in njihovimi sateliti je, zdi se, Zemlja edino vesoljsko telo, kjer je življenje človeka — in življenje nasploh možno. Drugi planeti ne bodo pomenili za razširjenje človeštva možnosti, kakršne so pomenile celine in nova odkritja konec srednjega veka.« je izjavil ta znanstvenik. »Moramo se sprijazniti z usodo. V trenutku junjskega dejanja brez poprejšnjega podobnega primera, kakršno je osvojitve tal na Mesecu, izrazimo zatore željo, da naj se ljudje na planetu, ki je njihov, naučijo uveljavljati trden in trajen mir ter napraviti na njem človeka dostojno življenje. Znanost jim daje sredstva, potrebna za to.«

Jordanija je pušavska dežela, ki ima samo pet odstotkov obdelovalne površine. Kljub temu živi 85 odstotkov prebivalstva od poljedelstva. V dolini reke Jordan gojijo žito, sadje, zelenjavo, v oazah pa dateljeve palme in bananovce. Pušavski del dežele je tipična pokrajina pastirskih plemen, ki se selijo iz kraja v kraj in iščejo travo za svojo živino — ovce, koze, kamele. Med rudami, ki jih v Jordaniji pridobivajo, so najvažnejše: fosfati, kalij in mangan. Jordanija izvaža fosfate, paradižnik, povrtino, sadje in tobak ter trguje večino z ZDA, Veliko Britanijo in Libanomom.

Češnja je kot zgodnje sadje prav koristna, ker vsebuje več vitaminov in mineralnih snovi. Ona vsebuje na 100 g 0,30 mg provitamina A, človek pa potrebuje dnevno 3 do 5 mg tega provitamina. Rumene (svetle) češnje vsebujejo pogostoma več provitaminov A kot rdeče. Češnje vsebujejo tudi vitamine iz skupin B, B1, B2 in B6, vitamina C pa nimajo kdove koliko, največkrat 10 do 15 mg na 100 g. Človek potrebuje dnevno 50 mg vitamina C. Vendar je tudi količina 10 do 15 mg pomembna za človeško telo, zlasti zaradi tega, ker dozorijo češnje že v zgodnji spomladi. Nekatere vrste češenj vsebujejo tudi do 30 mg vitamina C na 100 g teže. Češnje vsebujejo tudi še nekatere druge vitamine, ki so pomembni za normalno delovanje organizma, npr. vitamin E, P. itd.

Tri metre dolga kača je napadla Afeta Ibišija, 33-letnega poljedelca iz vasi Grapčina pri Tetovu, ki je delal na polju. Afet se je prebijal po stezici skozi pšenico; nepričakovano je začutil, da se mu je ovilo nekaj okrog nog in ga stisnilo močno močno kakor obroč, ki se je bliskovito širil od gležnjev proti kolenom. Neznansko se je ustrašil, iz njega je splahnela vsa moč, kakor da ga je tista neznanjska sila, ki ga je hromila, pokosila, pa čeprav je imel obe roki prosti. Tedajci je zagledal pred seboj glavo ogromne kače, ki se je preteče pozibavala in predirno sikala. Noge mu je stisnila s tako močjo, da se ne bi mogel premakniti. Čez nekaj trenutkov je opazil v svoji roki srp... Naglo je nekačkrat zamahnil proti kačji glavi, ki se je rahlo upogibala in štrlela pokonci ter plavala nad njim. Njena glava je bliskovito izginila. Hkrati je začutil olajšanje, strahovita sila, ki mu je bila stisnila noge, je popustila. Pri prči so se mu noge »ovobodile«. Afet je verjetno v obupnem boju s srpom ranil kačo, ki se je naglo odvila in zbežala. Afet je poskočil in nekoliko metrov pred seboj zagledal kačo, ki jo je pobrisala skozi nepožeto pšenico. »Bila je približno tri metre dolga,« je pozneje pripovedoval Afet, »in kakšnih 10 cm debela. Bržkone je bil gošč. Bil je, zdi se mi, popolnoma črn. Imel je strahotno glavo, ki pa ni bila večja ko stisnjena pest. Iz gobca mu je švilgal sem ter tja dolg in šilast jezik.« — Docent na veterinarski fakulteti beograjske univerze dr. Bora Lozanić je, ko je komentiral to zgodbo, dejal: »V naši deželi živijo kače, ki so lahko tri metre dolge — gošči. Le-ti so nestrupeni, so pa zelo močni. Lahko usmrtilo tudi človeka, če se ovijejo okrog njegovega telesa. Gošč ponavadi ne napade človeka, v izjemnih okoliščinah pa napravi tudi to. V opisanem primeru je, verjetno, gošč vznemiril nepričakovani pojav človeka, kar je povzročilo, da se mu je ovilo okrog nog.«

Okrogle in oglate

Proti »osvajanju« Meseca... V dnevih, ko so ameriški vesoljci leteli na Mesec, so zaljubljeni v italijanskem letovišču Cessenatico ob Jadranskem morju demonstrirali proti »osvajanju« Meseca. Nosili so transparente z napisi: »Pustite Mesec na miru!«, »Mesec pripada nam!«, »Namesto na Mesec, pojdite na — Mars!«

Pa še ena v zvezi z »osvajanjem« Meseca. Slikar Nelo Galli iz Riminija v Italiji bo — je izjavil — tožil predsednika ZDA Nixona in zahteval odškodnino v znesku 1.500.000 dolarjev. Galli, ki si je vzdel ime »Oče astrofizikalnega slikarstva«, zatrjuje, da je vesoljska ladja »Apollo 11« plagiat — posnetek — neke njegove slike, ki jo je razstavil v Milanu 1966, leta Dolarev možakar ne bo dobil, nekaj reklame pa si je napravil.

Preusmeritev... Hadži-Kostić, urednik stolpca »Tako rekoč neuradno« v »Večernjih novostih« je izrazil ob imenovanju novega zveznega tajnika za zunanjo trgovino Mohameda Kostića tole upanje: »Ker je od naše zunanje trgovine celó Bog obrnil svoj obraz, poskusimo še z Mohamedom!«

Bavbar... Francoski pisatelj in člankar Jaques Loran je dejal v neki radijski diskusiji: »Pompidou nima težkega dela. Potrebno mu je samo zagroziti drugim, da se bo de Gaulle vrnil...«

Revolucijska miselnost... Papež Pavel VI. je izjavil o novih prizadevanjih v katoliški cerkvi: »Revolucijska miselnost je vdrla v glave mnogih kristjanov in sicer mnogih — dobrih kristjanov...« Ko bi bila vdrla vsaj samo v glave slabih, naj bi že bilo!

Kdo je pametnejši? Madžarski psihater Istvan Benedek je zatrdil v nekem predavanju: »Upoštevajte, da duševno bolni nikdar ne napade koga brez razloga! V tem se on razlikuje od normalnega človeka.« Vse kaže, da bo potrebno spraviti za rešetke normalne, ne pa duševno bolne ljudi!

Pouk za naše nogometaše... Božidar Božović, nogometaški trener, je povedal: »Že nekaj let treniram najbogatejši nogometni klub v Kuvajtu: Kateju. Svobodno povejte, da prejemi ki nogometašev v tej deželi ne dosežejo niti četrtine vsote, ki jo prejema naša nogometaši, čeprav je Kuvajt najbogatejša dežela na svetu.« Prepričani smo lahko, da ta pouk ne bo prav nič zalegel... »

Hudomušno vprašanje... V Zahodni Nemčiji gradijo štiri podmornice za Grčijo. Poslanci Svobodne demokratične stranke so naslovili na kancelerja Kiesingerja tole vprašanje: »Ali je vlada odobrila gradnjo teh podmornic grški vojaški diktaturi, da bi se polkovnik atenske junte v vsakem trenutku lahko vkrcal v te podmornice?« Kiesinger, seveda, na to vprašanje ni odgovoril.

Fernandelovi zobje. Slavni francoski filmski komik Fernandel je dovolil francoskim šolam, da lahko obešijo v vseh učilnicah njegovo sliko, za katero je značilen fernandelovski nasmehek. Njegovi slavni »konjski zobje« naj bi dan za dnevom opozarjali učence na — umivanje zob...

Stari, dobri časi... Nekdanji jugoslovanski reprezentativni nogometaš Tošo Živanović je nekdanj dejal: »Bil sem presrečen, ko sem gostoval prvič z moštvo v tujini. Vsa srenja je zvedela, da sem iz tujine prinesel materij kilogram riža in sto gramov kave...« Bilo je, pa je minilo, danes beremo samo še o milijonskih honorarjih naših nogometašev.

Vse po zakonu! V teksaškem mestu Dallasu (ZDA) so sodili nekemu tujcu, ki je bil nekoga oropal. Sodnik se je obrnil proti porotnikom in jim rekel: »Najprej bomo obtoženemu sodili po zakonu in mu tako omogočili nemoteno obrambo, potem pa ga bomo — obesili...«

Logika vojskovanja. Zvezna nigerijska vlada nasprotuje preskrbovanju sestradanega prebivalstva Biafre z živil. Nigerijski minister za finance Avolo je izjavil častnikarjem: »Izlačenje je prav tako vojno orodje. Ne vem, zakaj naj bi skrbeli za prehrano našega sovražnika...« Avolo ima po »logiki vojskovanja«, ki se je učil pri »velikih« vzornikih — prav. Ali ne delajo človekoljubni Američani, ki na ves glas objokujejo usodo lačnih otrok v Biafri, isto, ko uničujejo v Vietnamu riževa polja in druge poljedelske kulture?

Hitler se je odločil za napad

Nikdar prej ni bilo sklenjenih toliko raznih sporazumov na kupu kot tedaj. Vsak dan je bilo objavljeno kakšno novo zaveznitvo ali nov trgovinski sporazum. Svet se je zavedal strašne nevarnosti, toda razen članov vlad ni še nihče vedel, da je Hitler že bil storil odločilen korak. V glavnem je samo Mussolini računal, da bo nemško-poljska vojna ostala samo lokalna zadeva. S tem se je tolažil, ker je dobro vedel, kako slabo oborožena je njegova vojska. Kljub temu ni hotel zatajiti svojega zaveznitva z Nemčijo, na katerem je gradil svoje »cesarstvo«. Britanski zunanji minister Halifax ga je opozoril, da bo sokrivce velikanske vojne, ki bo zajela vse Evropo, če bo priskočil na pomoč Hitlerju. Dne 14. avgusta je Pij XII. spregovoril po vatikanskem radiu. Dan prej je bil v Londonu izdan ukaz o obvezni zatemnitvi mesta. Do enakega ukrepa je prišlo tudi v Porenju in na Vestfalskem. Funt Sterling je na borzah naglo izgubljal vrednost. V Združenih državah so bili zaskrbljeni za usodo svojih 25.000 državljanov, ki so bili v Evropi kot turisti, kakor tudi za drugih 75.000, ki so bili stalno nastanjeni v njej. Kljub temu so v Benetkah odprli Mednarodno filmsko razstavo, v Edinburgu pa so na Kongresu o dednosti nastopili nemški učenjaki.

Britanski zunanji minister Halifax je dejal v parlamentu: »Gospodje! Nekateri med vami mislijo, da se nas usoda evropskih narodov nič ne tiče. Vendar ti ljudje pozabljajo na nekaj. Če bomo mi zamenjali pravico drugih do svobodnega življenja, bomo spravili v nevarnost tudi svojo svobodo.« Parlament je s posebnim zakonom zagotovil vladi ukrepanje po lastnem preudarku.

Britanski veleposlanik v Berlinu je odšel v Obersalzberg in je 23. avgusta zamen poskušal priti v stik s Hitlerjem. S seboj je imel

pismo predsednika vlade Chamberlaina, ki je nemški vladi sporočala, da bo Velika Britanija brezpogojno držala besedo in pomagala Poljski. Zdelo se mu je, da ga Ribbentrop izigrava, in malo je manjkalo, da se nista pomenila s pestmi. Roosevelt je apeliral na Viktorja Emanuela, ki ni imel nobene besede več. Belgijski kralj je pisмено apeliral na Hitlerja in ga v imenu »skupine iz Oslav« prosil za mir. Enak apel je poslal predsedniku poljske republike. Dne 24. avgusta je Goering poklical k sebi prijatelja in vplivnega švedskega industrijca Birgerja Dahlerusa. Vedel je, da ima v Angliji osebne prijatelje tudi med vodilnimi politiki. Prosil ga je, naj gre takoj v London in tam pove, da bi se Nemčija rada pobotala z Veliko Britanijo. Nekaj ur pozneje je sprejel tudi poljskega veleposlanika Lipskega. Med dokaj prisrčnim pogovorom mu je rekel, da je glavna ovira za sporazum med njunima državama poljsko zaveznitvo z Anglijo, ki preprečuje nemške napore za doseg miru. Goering je nato Lipskega povabil na lov kot najboljšega prijatelja. Dahlerus je medtem odletel v London.

Dne 26. avgusta je Mussolini prejel od svojega »velikega prijatelja« Hitlerja pismo, v katerem mu ni bilo besedico ni omenil, da bo napadel Poljsko naslednje jutro ob 4.30. Malo čuden je bil samo en stavek: »Nihče ne more predvideti, kaj nam bodo prinesle prihodnje ure.«

V rimski visoki družbi so se hititali na račun zadnje ljubavne pustolovščine princa Umberta, drugi pa so se v Bruslju pogajali za nakup 200.000 plinskih mask. Parižani so se brezskrbno vračali s počitnic in nekateri so se pogajali za prostor v naslednjem letu. Bilo je torej še precej upanja za srečen razplet. Birger Dahlerus (imenovan nevarni »Do«) je skrajšani zapisnik pogovora z Georgiom izročil Foreign Officeu. Čakal je na

odgovor, ki bi ga takoj odnesel v Berlin.

NACRT »BELI PRIMER«

Hitler je ob 11.30 poklical v svoj kabinet britanskega veleposlanika. Upal je, da Velika Britanija še ne bo podpisala zaveznitva s Poljsko. Henderson pa je spet po svoji strani upal, da Hitler ne bo napadel kljub grožnjam. Ničesar ni omenil niti o zahodnih niti o vzhodnih mejah. Podobno je govoril s francoskim veleposlanikom, ki ga je sprejel kasneje. Dejal mu je, da je utrjena Sigfridova linija dokončna nemško-francoska meja. Zaskrbljen je bil samo zaradi Mussolinijevega odgovora, ki ga ni bilo. Najbolj živčni so bili v Londonu in v Varšavi. Bližala se je ura odločitve. Ob 15.02 je Hitler izdal povelje za izvajanje načrta »Beli primer«, t.j. napada na Poljsko. Ob pol petih zjutraj bi morali napasti. Vendar ga je moral prekalit in napad preložiti; ob 17. je zvedel, da je Velika Britanija podpisala s Poljsko sporazum o medsebojni pomoči. Razen tega je ob 18. prejel Mussolinijev odgovor: »Italija ne more sodelovati, ker ni pripravljena... Vendar bi lahko nastopila takoj, če bi Nemčija zagotovila tehnična sredstva in surovine, da bi vzdržala pritisk Francije in Anglije, ki bi v glavnem bil naperjen proti njej.«

Takoj je poklical Keitla in mu naročil, naj prekrine premik čet proti Poljski meji. To pa je bilo mnogo težje kot izdati povelje za začetek. Ob 20.35 mu je Keitel javil, da je vojska obstala.

Dahlerus se je v Londonu končno sestal s Halifaxom, ki ni kazal nobenega optimizma. Telefoniral je Goeringu, ki mu je povedal, da je Hitler pred živčnim zlomom in da bo vojna izbruhnila vsak hip; tako ga je razjezil podpis anglo-poljskega sporazuma.

Presenečen pa še ni bilo konec za Hitlerja. Japonska je tisti večer poslala protest zaradi nemško-sov-

jetskega sporazuma o nenapadanju. Japonska vojaška misija, ki je bila namenjena na obisk v Nemčijo, se je ustavila v Napoliju. Nemška šolska ladja pa je pristala v Gdansk, kar so Poljaki imeli za izziv. Pred polnočjo je Dahlerus nesel Halifaxovo pismo Goeringu, v obratno smer pa je letel veleposlanik Handerson s Hitlerjevimi predlogi. Iz Francije je letelo pismo francoskega predsednika vlade Daladiera. Ta je sporočal Hitlerju, da se bo njegova dežela postavila na stran Poljske. Vse skupaj je bilo samo zapravljanje časa. Tudi obisk njegovega veleposlanika v Berlinu, Coulondra, ni imel več uspeha. Se zmerom pred polnočjo je Hitler sprejel Goeringa in Dahlerusa. Kot obseden je začel ponavljati, da bo dal zgraditi »podmornice, podmornice, podmornice«, potem pa »letala, letala, letala«. Dahlerusa je poslal nazaj v London. Angleški vladi je sporočil, da zahteva koridor z Gdansk, predvojne kolonije v Afriki in jamstva za nemško manjšino na Poljskem.

Roosevelt je poslal drugo poslanico Hitlerju: Rešite mir! Vendar ni bilo več kaj rešiti. Bilo je prepozno. Vse je bilo preračunano do potankosti in tako so tudi oficirji šolske ladje v Gdansk vedeli, da bodo na dan 1. septembra udarili s topovi.

Birger Dahlerus je bil 27. zjutraj spet na poti v London. V Downing Streetu 10 so ga čakali Chamberlain, Halifax in Cadogan. Pogovorili so se hitro. Britanija je zahtevala začetek takojšnjih pogajanj med Poljsko in Nemčijo o drugem pa ni bilo govora. Ob enajstih ponoči je Dahlerus bil spet pri Goeringu doma.

Berlinčanom je bilo sporočeno, da bodo živila racionirana in da bodo v kratkem dobili živilske nakaznice. Po Londonu so se širile govorice o mobilizaciji na Poljskem.

(Nadaljevanje)

V SPOMIN NA TRAGEDIJO KURIRJEV

na Selcah v Karavankah

V juniju 1944 je osem mladih kurirjev, ki so sestavljali stalno posadko kurirske stanice GT-19, predstavilo svoj tabor iz Mince nad samotno kmetijo na Sedelcah v Karavankah naravnost nad tedanjno železniško postajo Dovje-Mojstrana. Tam so si postavili lesen pograd, dovolj velik, da je razen njih sprejel še po nekaj prehodnih gostov, nad njim pa razpeli šotor. In ker je bil kraj zares samotni in skrit, niso razpostavljali straž. Nemških patrol tako visoko v Karavanke ne bo, so računali, na izdajstvo pa niso pomislili...

5 avgusta 1944 je na pogradu GT-19 spalo deset ljudi: šest kurirjev in štirje prehodni gostje, ki so čakali, da jih kurirji po svojih stezah pospremitjo na mesta, kamor so bili poslani. Skozi odprtino šotora je posvetil mlad avgustovski dan. Tedaj je mlada Tržičanka Zofka Zahler, ki je imela na skrbi kuhinjo, vprašala v spečo tišino šotora, koliko je ura. Odgovoril ji je kurir Škufca z nasprotni strani pograda.

»Pol petih.«

Kakor da je bil to signal, ki so Nemci nanj čakali: z vseh strani je zagrmelo in zapokalo. Pokol je bil kratek in popoln, so bili prepričani Nemci.

Nenadoma se je s pograda

pognal Lojz Peternel-Dušan; zavijtel se je okrog smreke ob robu ležišča in zdrknil mimo presenečenega Amserja, namestnika komandirja dovških žandarjev, po drči v strmino. Iz roke mu je v curkih lila kri. Nekaj sto metrov pod taborom se je zavlekel pod skalo in tam nezavesten obležal. Nemci so ga s pomočjo policijskega psa čez nekaj ur odkrili, ga obvezali z njegovo lastno umazano srajco ter ga odpeljali v Begunje. Zaradi zastrupitve so mu morali potem na Golniku odrezati ranjeno roko.

Takoj za Peternelom-Dušanom se je na enak način hotel rešiti še eden od prehodnih gostov: pobegeški ruski ujetnik Andrej se je pognal po drči. Toda Amser je tokrat pazil in natančno meril. Le še za trideset metrov bega je bilo življenja v Andreju, potem je mrtev omahnil. Šele po dveh dneh so ga kurirji odkrili in pokopali.

Zdaj je tabor mrtvih onemel. Nemci so ga obkrožili, da bi s streli v tilnik dokončali svoje krvavo dejanje. Odkrili so še dva živa: Rezko Radošev in še enega od prehodnih, prav tako pobegelega ruskega ujetnika, ki so ga kasneje v Begunjah ustrelili. Toda tedaj so oba odpeljali s seboj na Dovje.

Ko so razvrščali mrtvece za zadnji strel v tilnik, so dvignili s kupa predzadnjega mrliča. Tedaj pa je spodnji nenadoma oživel. Pognal se je v bližnje smrečje in izginil v strmem pobočju. Presenečeni Nemci so osupli obstali; ko so začeli streljati za ubežnikom, jim je žane Škufca — on je to bil — že srečno pobegnil.

Ko so Nemci odšli, je ostalo za njimi pet mrličev in pogorišče na kraju, kjer je še malo prej stala in živela kurirska stanica GT-19. To sta našla dva izmed kurirjev, ki sta se ob sedmih zjutraj vrnila s svoje poti.

Ob 25-letnici tega tragičnega dogodka je Združenje borcev NOV Dovje-Mojstrana pripravilo partizansko srečanje na Sedelcah, združeno s komemoracijo na nekdanji kurirski postaji GT-19. Strah, da bodo odročni kraj in karavanske strmine privabile le malo ljudi se je že v zgodnjih jutranjih urah izkazal za odvečnega. Že ob devetih dopoldne se je na samotni Sedelčnikovi kmetiji zbralo nekaj sto ljudi, ki so se potem v dolgi koloni zvrstili na poti do kraja, kjer je včasih stala kurirska stanica GT-19.

Komemoracija ob spominski plošči je bila sredi zelenih gozdov visoko v Karavankah prav gotovo enkratno doživetje. S krajšim govorom je počastil pač le

kurirje predsednik odbora ZB NOV Dovje-Mojstrana Anton Pretnar, nato pa je mladinka Metka Svolsjak doživeto orisala dogodka, kakor so potekali 5. avgusta 1944. leta. Ko je v svoji pripovedi prišla do trenutka, ko so Nemci napadli kurirje, je v resnici z vseh strani zagrmelo in zapokalo. To je bil učinkovit pripevek vojakov in starešin JLA. Sledil je recitativ mojstranskih pionirjev, svečanost pa je zaključil pevski zbor Jeklarji. Njihova borbeno pesem pod dirigentsko roko Poldega Ulage je vsem navzočim priklicala v spomin časa našega narodnoosvobodilnega boja.

Potem se je na Sedelcah razvilo zares pristno partizansko srečanje, ki ga je popoldne še posebej poživil nastop češkoslovaške folklorne skupine »Mladi.« Plesali so na travi pred polnim kozolecem sena, vendar tak odlično, kot da so na najbolj gladkem odru. Takšnega toplega stika med publiko in izvajalci kakršnega smo ob tej priložnosti doživeli na Sedelcah, najbrž ne bomo srečali tako kmalu. Na koncu je bil pozdrav publike tako prisrčen, da so mladi čehi živo občutili prijateljsko čustvo in bratsko naklonjenost naših ljudi.

Potem pa je zapela harmonika; spomini so oživel...

JANEZ SVOLJSKAK

 alpska modna industrija radovljica — jugoslavija

modne pletenine za vsako priložnost

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kliseji CGP »DELO«, Ljubljana, — Tomšičeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 dtn oziroma 40 N-par Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, priložite, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo